

Imperfective Aspect in Kurdish: A Typological Analysis

Zaniar Naghshbandi^{1*}, Nian Foad Ahmad²

Introduction

Kurdish refers to a continuum of Western Iranian dialects spoken across Iran, Iraq, Turkey, and Syria. Despite abundant descriptive grammars, few studies have examined its grammatical systems comparatively. One underexplored area concerns the morphosyntactic realization of aspect, particularly the imperfective. This study investigates the imperfective aspect typologically across Northern, Central, Southern, and Hawrami (Gorani) varieties. Building on Smith's (1997) model distinguishing viewpoint aspect (perfective vs. imperfective) from situation aspect (lexical Aktionsart), it focuses on the grammatical strategies Kurdish dialects employ to encode imperfectivity and its subtype, showing both shared patterns and innovation.

Literature Review

Theoretical treatments of aspect in general (Vendler 1967; Comrie 1976) and typological studies (Smith 1997) have clarified distinctions between the temporal contour of events and their internal structure. For Kurdish, early grammarians provided description without typological framing. Later works have mainly focused on Central Kurdish: According to Veisi Hesar (2015), Kurdish exhibits a **binary tense system**—past and non-past—where the **past tense** can host both **perfective and imperfective aspects**, whereas the **non-past** exclusively expresses the **imperfective**. Najafifar et al. (2016) analyzed various **imperfective constructions** in **Central Kurdish (Mokriani)** within the sign-based construction **grammar approach**. They argue that **imperfective structures** in **Sorani Kurdish**—including progressive, perfect, habitual, and present forms—are derived through the interaction of three aspectual operators (*a-*, *xarik*, and *-uwa*), each focusing on specific phases of an event while omitting its endpoint in conceptual representation. Building on **Smith's (1997)** typology, **Veisi Hesar (2017)** further examined **lexical aspect types** in Sorani Kurdish and explained

1. Department of Kurdish Language and Literature, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran*.

2. MA student, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

aspectual shifts resulting from combinations of verbs with temporal adverbs and aspectual operators in terms of the **Alpha Rule**. Tabi'i et al. (2021) discussed aspectual operators in a Minimalist framework. Mohammadi-Rad and Shwan (2025) explored imperfective markers in Gorani dialects, revealing diverse strategies but without situating them comparatively. In sum, existing studies are fragmented, each limited to a single variety or framework. The present work thus offers the first cross-Kurdish typological comparison of imperfective aspect, tracing morphological and periphrastic encoding patterns across major dialect zones.

Methodology

Three dialects from each Kurdish group, Northern, Central, and Southern, plus Hawrami were selected to capture the internal variation. The data set includes Shikaki, Zakho, Sarhadi (Northern), Mokriani, Bane'i, Ardalani (Central), Kalhori, Gorusi, Kermanshahi (Southern), and Paveie, and Nowsudi (Hawrami). To maintain comparability, two verb types were elicited: the activity verb *to run* and the accomplishment verb *to build a house*. Informants produced positive and negative clauses in past and non-past tenses. Each dialect's system was analyzed according to Smith's (1997) framework, distinguishing general imperfective (non-progressive) and progressive subtypes. The speakers were older native informants with minimal literacy, ensuring that the data represent conservative dialectal forms. This typological approach aims not to document phonetic variation but to trace structural correlations between morphology, periphrasis, and aspectual meaning.

Findings

Northern Kurdish

Across Shikaki, Zakho, and Sarhadi, imperfectivity is mainly expressed through the prefix *di-* attached to both present and past stems (*di-hal-et* 'runs', *di-hal-at* 'was running'). These forms denote non-progressive imperfectivity, while addition of the particle *je* (*je di-hal-et* 'is running') yields progressive meaning. The Sarhadi dialect further innovates by adding the auxiliary *Kirin* 'do'—fully inflected and bearing *di-*—to mark the progressive aspect. This combination of prefixal and auxiliary strategies exemplifies internal diversification even within Northern Kurdish.

Central Kurdish

Central Kurdish maintains continuity with Northern systems but introduces greater analytic structure. In **Mokriani**, the simple progressive aspect is expressed by the prefix **da-**, which is believed to be historically derived from the **Kurmanji imperfective marker di-**. (*hæl-d-et* 'runs', *hæl-dæ-hat* 'was running'). In Bane'i and Ardalani, the prefix *æ-* replaces *dæ-*, signaling dialectal divergence. A hallmark of Central Kurdish is the *xærik* construction, meaning 'busy'. Combined with the verb *to be*, it expresses progressive aspect:

Hiwa xærik-æ hæl-d-et "Hiwa is running."

Hiwa xærik bu hæł-dæ-hat “Hiwa was running.”

This periphrastic pattern parallels Persian *daştan* + *mi-* and typologically marks a shift from inflectional to analytic imperfectivity, aligning Central Kurdish with broader Iranian trends.

Southern Kurdish

Southern Kurdish varieties reveal simplification and innovation. In Kalhori, simple imperfectivity is unmarked, and the same form covers both ongoing and habitual meanings (*dæw-e* ‘runs/is running’). Interestingly, the old prefix *æ-* reappears only in negative clauses (*ni-æ-dæw-e* ‘does not run’), suggesting fossilized imperfective morphology retained under negation. The progressive aspect is formed periphrastically with the auxiliary *daştin* ‘have’: *Hiwa dîr-e dæw-e* “Hiwa is running.” Gorusi reintroduces the prefix *dî-* (cf. Northern) alongside *daştin*, showing contact-based retention. Kermanshahi develops a unique past suffix *-a* (*dæwi-a-Ø* ‘was running’), sometimes co-occurring with *æ-* in negatives (*ni-æ-dæwi-a*), producing a double-marked imperfective—typologically rare among Iranian languages.

Hawrami

Hawrami, though distinct, exhibits comparable typological patterns. The present imperfective uses the prefix *mæ-* (*mæ-gel-o* ‘walks/is walking’) in certain varieties, while the past relies on specialized agreement paradigms in almost all varieties. The progressive aspect in Hawrami, however, is encoded by a very special mechanism in which the infinitive is added to the conjugated imperfective verb. This mechanism shows variation among different Hawrami varieties.

Discussion

A comparison of the observed patterns indicates that, across all Kurdish dialect groups—except for some Southern Kurdish and Hawrami varieties—the imperfective non-progressive aspect is expressed by means of a prefixal operator applied to verbs in different tense forms. In contrast, in Kermanshahi Southern Kurdish and all Hawrami dialects, the non-progressive imperfective in the past tense is encoded through a suffixal operator, a feature not attested in other Kurdish varieties. The progressive imperfective is expressed differently across dialects: in Northern and Southern Kurdish, it is formed through inflected auxiliary verbs, whereas in Central Kurdish, it involves the aspectual particle *xærik* (‘busy’) combined with an appropriate form of the verb *to be*. Explaining the existence of these distinct mechanisms for expressing progressive and non-progressive imperfectivity among Kurdish dialects—representing the third level of analysis in classical typological studies—requires further independent research. Approaches focusing on competing syntactic motivations, historical development, and language contact may provide a coherent explanation for the typological patterns identified here regarding the morphosyntactic encoding of imperfective aspect in Kurdish.

References

- Gholami, S. (2023). Unpacking the Complexity of Guran Identity. *Journal of Regional Minorities under Muslim Rules*. 1. 67-112.
- Kareem, Rebeen. (2016). The Syntax of Verbal Inflection in Central Kurdish. Unpublished PhD dissertation. Newcastle University.
- MacKenzie, D. N. (1961b). *The origins of Kurdish*. Transactions of the Philological Society. 68-86.
- MacKenzie, D. N. (1966). *The Dialect of Awroman (Hawrāmān-ī Luhōn)*. Køben-havn: Munksgaard.
- MacKenzie, D. N. (2002). Gurani. *Encyclopedia Iranica*. Vol XI, Fasc 4. 401-403. <https://www.iranicaonline.org/articles/gurani/>
- McCarus, E. N. (1958). *A Kurdish Grammar*. New York: American Council of Learned Societies.
- Mohammadirad, Masoud & Osman Karim, Shuan. (2025). the development of imperfective and subjunctive marking in Hawrami. *Linguistics*. 63(5): 1265-1292.
- Najafi far, Sharmin; Veisi hasar, Rahman; Badakhshan, Ebrahim (2016). Investigation of Imperfect Aspect in Kurdish Dialect Based on Sign-based Construction Grammar. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*. 3 (13): 105-126. [in Persian] https://jlw.razi.ac.ir/article_1248.html?lang=en
- Smith, C. S. (1997). *The Parameter of Aspect*. Dordrecht: Kluwer.
- Soane. E.B. (1913a). *Grammar of Kurmanji or Kurdish Language*. London: LUZAC & CO.
- Tabei, Roya, Tafakkori Rezaei, Shoja, Gheytoori, Amer. (2021). Progressive Aspect in Sorani Kurdish: A Minimalist Approach. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*. 9(2): 43-64. [in Persian] https://jlw.razi.ac.ir/article_1788.html?lang=en
- Veisi hasar, Rahman (2015). Tense and Aspect in Kurdish. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*. 2(8): 101-124. [in Persian] https://jlw.razi.ac.ir/article_597.html?lang=en
- Veisi hasar, Rahman (2017). Aspect in Kurdish: From Ontology to Grammar. *Language Related Research*. 8(3): 135-158. [in Persian] https://lrr.modares.ac.ir/article_6562.html?lang=en
https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/ling-2023-0247/html?lang=en&srsltid=AfmBOoqvrvjaa7lUp4P1_UQc-dNPF68FavVj_8KcXbMRY5DdRVRL-Cr8
https://brill.com/view/journals/rmmr/1/1/article-p67_4.xml
<https://theses.ncl.ac.uk/jspui/bitstream/10443/3190/1/Kareem%2C%20R.A.%202016.pdf>

نمود ناقص در زبان کردی: رویکردی رده‌شناختی

زانبار نقشبندی^{*۱}

نیان فواد احمد^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

گونه‌هایی که به‌صورت کلی ذیل عنوان زبان کردی مجتمع شده‌اند، در حوزه‌های مختلف دستور خود تفاوت‌های آشکاری را از خود نشان می‌دهند. یکی از این حوزه‌ها، مقوله صرفی - نحوی نمود فعل و ابزارهای زبانی صورت‌بندی آن‌ها در ساخت‌های فعلی است. اگرچه تا به‌حال در آثار توصیفی و تحلیلی به بررسی نمود فعل در برخی گونه‌های کردی پرداخته شده است، این مقوله به‌صورت کلی و با نگاهی تطبیقی در طیفی گویا از گونه‌های کردی مورد مطالعه قرار نگرفته است. در همین راستا پژوهش حاضر می‌کوشد تا با اتخاذ رویکردی رده‌شناختی سازوکارهای بیان نمود را در گونه‌های شمالی، مرکزی و جنوبی کردی و نیز گونه‌های هورامی بررسی نماید. رویکرد نظری اتخاذ شده در این پژوهش از آرای اسمیت (۱۹۹۷) برگرفته شده که در آن مقوله نمود به دو دسته نمود دیدگاهی و موقعیتی تقسیم شده است. از آنجایی که بررسی رده‌شناختی - معنایی کلیه دسته‌های نمودی پیشنهاد شده از سوی اسمیت در این جستار نمی‌گنجد، تنها مقوله نمود ناقص در گونه‌های کردی و هورامی مورد مذاقه قرار خواهد گرفت. بررسی داده‌های جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که نمود ناقص و زیرمقولات آن در گونه‌های کردی و هورامی از طریق افعال کمکی و طیفی از ابزارهای تصریفی نشان داده می‌شود. نمود ناقص غیراستمراری در گونه‌های مورد مطالعه عمدتاً از طریق ابزارهای تصریفی نظیر پیشوندهای نمودنما و همچنین شناسه‌های فعلی صورت‌بندی می‌شود. مقوله نمود ناقص استمراری نیز به‌وسیله افعال کمکی و سازوکارهای دیگری نظیر افزودن عناصر مستقل نحوی به‌همراه صورت صرف شده فعل "بودن" و همچنین مصدر به افعال اصلی بیان می‌شود.

کلیدواژه‌ها: نمود، نمود ناقص، نمود تداومی، نمود عادت، افعال فعالیت، افعال تحقیقی، گونه‌های کردی.

✉ Z.Naghshbandi@uok.ac.ir

۱- استادیار زبان‌شناسی، گروه زبان و ادبیات کردی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. (نویسنده مسئول)

✉ barzanjinian@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

مقدمه

زبان کردی به مجموعه‌ای از گویش‌های ایرانی نو غربی اطلاق می‌شود^۱ که در گستره جغرافیایی وسیعی در کشورهای ایران، عراق، ترکیه و سوریه بدان تکلم می‌شود^۲. تقسیم‌بندی گونه‌های مختلف کردی همواره یکی از چالش‌های زبانشناسی کردی و مطالعات ایرانی به‌صورت کلی بوده و تاکنون دسته‌بندی‌های متنوع و متعددی در این زمینه بدست داده شده است (بدلیسی، ۱۳۷۷؛ سوان^۳، ۱۹۱۳؛ مینورسکی^۴، ۱۹۱۵؛ مک‌کروس^۵، ۱۹۵۸؛ نه‌بزر، ۱۹۷۶، ذبیحی، ۱۳۶۷). با این حال به‌صورت کلی گونه‌های کردی به سه دسته گونه‌های شمالی، مرکزی و جنوبی تقسیم شده‌اند. هر یک از دسته‌های فوق‌الذکر نیز خود دربرگیرنده طبقه‌بندی‌هایی درونی است که معمولاً کمتر بدان‌ها پرداخته شده است. علاوه بر این گونه‌های دیگری همچون هورامی، زازاکی و گونه‌های گورانی رایج در ایران و کردستان عراق^۶ نیز طبقه دیگری را تشکیل می‌دهند که در ادبیات پژوهشی موجود ذیل عنوان کلی "گورانی" و یا "گورانی-زازا" معرفی می‌شوند. بحث درباره این که آیا این گونه‌ها را می‌توان در کنار سه دسته پیشین در خانواده کردی قرار داد و یا باید آن‌ها را به‌مثابه زبانی مجزا از کردی در نظر گرفت خود چالش دیگری در حوزه مطالعات کردی و ایرانی است که در این جستار بدان نمی‌پردازیم (مکنزی^۷، ۱۹۶۶ و ۲۰۰۲، غلامی، ۲۰۲۳). اگر چه تاکنون دستور زبان‌های متعددی درباره گونه‌های مختلف کردی نگاشته شده و تحقیقات مفصلی درباره ویژگی‌های ساختاری کردی به انجام رسیده است (کریمی‌دوستان، ۱۳۸۰؛ ویسی، ۱۳۹۵؛ ناصری، ۱۳۹۵؛ کریمی، ۱۳۹۶؛ نه‌بزر، ۱۹۷۶)، با این حال نکته بسیار مهمی که در زمینه مطالعه خانواده گونه‌های کردی تاکنون کمتر بدان پرداخته شده، تحلیل تطبیقی و رده‌شناختی امکانات دستوری موجود در این گونه‌ها است. بررسی تطبیقی ساخت زبانی این گونه‌ها به خصوص در حوزه صرف و نحو نشان می‌دهد که تفاوت‌های زبانی موجود بین این گونه‌ها بیشتر از آن چیزی است که شاید در نگاه اول به نظر آید^۸. تعیین دقیق حوزه‌های

۱. بیشتر در باب جایگاه دقیق گونه‌های کردی در خانواده زبان‌های ایرانی نو اتفاق نظر وجود نداشت. تحقیقات جدید نشان داده گونه‌هایی که ذیل عنوان کلی کردی جای می‌گیرند انطباق کمتری با گویش‌های ایرانی شمال غربی دارند و برخی از گونه‌های کردی، بالاخص در دسته جنوبی، برخی از خصوصیات زبان‌های جنوب غربی را از خود نشان می‌دهند. به همین دلیل بهتر است منطقی‌تر آن است برای نشان دادن وضعیت بیابینی گونه‌های کردی، آن‌ها را در دسته زبان‌های غربی جای داد.

۲. شایان ذکر آن که به غیر از سه کشور فوق‌الذکر دسته‌هایی از گویشوران زبان کردی در کشورهایی دیگری نظیر ارمنستان، آذربایجان و روسیه نیز سکونت دارند. همچنین جامعه نسبتاً وسیعی از مهاجران کرد هم اکنون در کشورهای اروپای غربی و اسکاندیناوی سکونت دارند.

3. Soane

4. Minorsky

5. McCarus

۶. مراد از این دسته گونه‌هایی نظیر گوره‌جویی، زرده‌ایی، کاکه‌ای، زنگنه، باجلانی، شبکی است.

7. MacKenzie

۸. تعیین خصوصیات زبانی مشترک بین گونه‌های کردی پیشتر از سوی مکنزی (۱۹۶۱) نیز انجام شده است. به باور وی گونه‌های شمالی و مرکزی کردی تنها در چهار مرز همگویی، که غالباً ماهیت آوایی دارند، مشترک هستند. به دیگر سخن مکنزی براین باور است که گونه‌های کردی به لحاظ ساختاری بیش‌تر از آن که خصوصیات مشترک از خود نشان بدهند، تفاوت ساختاری دارند.

تفاوت و تشابه در این خانواده زبانی نیازمند انجام مطالعات جدی است. در همین راستا پژوهش حاضر درصدد است تا امکانات دستوری بیان نمود ناقص را در گونه‌های کردی به صورت تطبیقی مطالعه نماید و ویژگی‌های مشترک و متفاوت این گونه‌ها را در شیوه صورت‌بندی نمود ناقص نشان دهد. به این منظور کوشش شده تا از هر یک از سه دسته گویشی شمالی، مرکزی و جنوبی کردی، سه گونه انتخاب شود و داده‌های مربوط به ساخت نمود ناقص در آن‌ها بررسی گردد. علاوه بر این جهت غنی‌تر شدن داده‌های تجربی ارائه شده در جستار حاضر، هورامی نیز همچون گونه‌ای از کردی در نظر گرفته شده و داده‌های این گونه زبانی نیز مورد تحلیل قرار گرفته است. علت انتخاب سه گونه زبانی از هر یک از دسته‌های گویشی کردی، لحاظ نمودن امکان تفاوت‌های درون گروهی است که در سطوح زبانی گوناگون همچون واژگانی، آوایی و واجی و همچنین صرفی و نحوی قابل مشاهده بوده و برای گویشوران گونه‌های مختلف کردی کاملاً قابل ادراک است.

آثار پژوهشی متعددی تاکنون به بررسی مقوله نمود در برخی از گونه‌های کرد اختصاص یافته است. بنیادی‌ترین تحلیل‌های ارائه شده در باب نمود را می‌توان در آثاری نظیر نسخه نخست دستور زبان کردی، که در سال ۱۹۷۶ به قلم گروهی از نویسندگان نگاشته شده و از طریق انجمن علمی کردی عراق به چاپ رسیده است، و همچنین حاجی مارف (۲۰۰۰) یافت. ویسی‌حصار (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی زمان و نمودهای دستوری کامل و ناقص در گونه سورانی کردی پرداخته است. با باور وی (همان) کردی واجد نظام زمانی دو شقی (گذشته و غیرگذشته) است که در آن زمان گذشته می‌تواند میزبان نمودهای کامل و ناقص باشد در حالی که زمان غیرگذشته تنها در برگرفته نمود ناقص است. نجفی‌فر و همکاران (۱۳۹۵) انواع مختلف نمود ناقص را در کردی مرکزی (گونه مکرری) از منظر دستور ساخت‌مدار نشانه‌محور تحلیل کرده‌اند. به باور ایشان ساخت‌های ناقص‌ساز در گویش سورانی شامل ساخت استمراری، کامل، عادی و زمان حال هستند که با ترکیب سه عملگر ناقص‌ساز “a-, xarik, -uwa” با رخدادهای متفاوت، موجب تمرکز بر بخشی از آن رخدادهای و حذف فاز پایان در نظام مفهوم‌پردازی می‌گردند. ویسی‌حصار (۱۳۹۶) نخست با استفاده از طبقه‌بندی اسمیت (۱۹۹۷) به بررسی انواع نمود واژگانی در کردی سورانی پرداخته و در گام بعدی کوشیده است تا تغییرات حاصل از ترکیب افعال با قیده‌های زمانی و عملگرهای نمودی را بر مبنای قاعده آلفا تشریح نماید. تابعی و همکاران (۱۳۹۹) مقوله نمود را در کردی سورانی از منظر برنامه کمینه‌گرا تحلیل کرده‌اند. به زعم ایشان زنجیره عملگر و “xarik” و فعل ربطی “bun” در یک گروه نمود فرعی قرار گرفته و با اتصال به گروه نمود ناقص اصلی موجب تکرار سطح می‌شود. ویسی‌حصار (۱۴۰۴) در پژوهشی به بررسی نمود و تحمیل نمودی در زبان کردی، گونه سورانی، در چارچوب نظریه نقش و ارجاع پرداخته است. محمدی‌راد و شوان (۲۰۲۵) به بررسی سازوکارهای بیان نمود ناقص در طیفی از گونه‌های گورانی پرداخته‌اند و کوشیده‌اند تا تنوع موجود در ابزارهای نمود ناقص را در این دسته از گویش‌های کردی بر پایه مفاهیم و امکانات زبان‌شناسی تاریخی تبیین کنند. سایر آثار موجود نیز به توصیف،

بررسی و تحلیل نمود در کردی مرکزی در چارچوب‌های نظری مختلف اختصاص یافته‌اند و تاکنون پژوهش مستقلی که کلیه امکانات و عملگرهای بیان‌گر نمود ناقص را در کردی بررسی کرده باشد، به انجام نرسیده است. در همین راستا پژوهش حاضر می‌کوشد تا خلا توصیفی موجود را در این زمینه پر کند و تصویری روشن از ابزارهای بیان نمود ناقص در طیفی از گونه‌های کردی بدست دهد.

ساختار کلی ارائه مطالب در جستار حاضر بدین صورت است: در بخش دوم به معرفی مقوله نمود و چارچوب نظری اتخاذ شده برای توصیف و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده پرداخته خواهد شد. ضمناً کلیاتی در باب شیوه جمع‌آوری داده‌های لازم در این پژوهش نیز ارائه می‌شود. در بخش سوم داده‌های مربوط به شیوه بیان نمود ناقص تداومی در گونه‌های کردی شمالی، مرکزی و جنوبی و همچنین گونه‌های هورامی معرفی و تحلیل خواهند شد. بخش پایانی نیز به جمع‌بندی مطالب و توصیف کلی روندهای زبانی به‌کار رفته جهت صورت‌بندی نمود ناقص در گونه‌های مورد مطالعه اختصاص یافته است.

نمود: نگاهی کلی

نمود^۱، به‌مثابه یکی از مقولات تصریفی افعال در زبان‌های جهان، ناظر به زمان درونی فعل و چگونگی انجام عمل نهفته در معنای فعل است. برخلاف مقوله تصریفی زمان^۲، که عملکرد فعل را از منظری بیرونی تحلیل می‌کند، نمود بیانگر شیوه‌های گوناگون نگرستن به ساختار زمان درونی رویدادهاست. به دیگر سخن مقوله نمود با تحلیل ساختار درونی فعل مشخص می‌کند که عمل فعل در کدام یک از مراحل انجام خود-ابتداء، میانه و انتها-قرار گرفته است (وندلر^۳، ۱۹۶۷؛ کامری^۴، ۱۹۷۶). به باور اسمیت^۵ (۱۹۹۷) بهره‌گیری از مقوله نمود در جملات نمایان‌گر نوع عمل فعل و شیوه به انجام رسیدن عمل فعل به‌صورتی کلی و یا جزئی از منظری درونی است. اسمیت (۱۹۹۷) در طبقه‌بندی خود از معانی نمودی از نظریه‌ای دو بخشی^۶ بهره می‌گیرد و این مقوله را به دو دسته اصلی تقسیم‌بندی می‌کند: نمود موقعیتی^۷ و نمود دیدگاهی^۸. نمود موقعیتی تابعی از مؤلفه‌های هستی‌شناختی و معنایی عنصر فعل است و براساس نوع عمل فعل به دسته‌هایی متعدد تقسیم می‌شود و در مقابل نمود دیدگاهی، بنیادی شناختی دارد و بنابر نوع نگرش

1. aspect

2. Tense

3. Vendler

4. Comrie

5. Smith

6. Two-component theory

7. Situation

8. View point

گویشور از نحوه انجام عمل فعل به دو طبقه اصلی نمود کامل^۱ و نمود ناقص^۲ و طبقه فرعی نمود خنثی^۳ تقسیم می‌گردد^۴. به بیانی دیگر در رویکرد اسمیت به مقوله نمود، نمود دیدگاهی براساس دیدگاه گوینده به شیوه انجام عمل فعل در بستر زمان و نمود موقعیتی بر پایه مؤلفه‌های هستی‌شناختی رویداد مستتر در معنای فعل و فارغ از نظرگاه گوینده تعیین می‌شود^۵. برای روشن‌تر شدن مفهوم و کارکرد نمود دیدگاهی، اسمیت (۱۹۹۷) از تمثیل لنزهای دوربین عکاسی استفاده می‌کند، همان‌طور که وجود لنز در دوربین عکاسی برای ثبت تصویر یک ابژه ضروری است، وجود نمود دیدگاهی نیز، به‌مثابه لنزهای دوربین عکاسی، برای ثبت و بازنمایی یک رویداد زبانی، به‌مثابه ابژه عکاسی، لازم است. نمود دیدگاهی معمولاً از طریق ابزارهای دستوری مرتبط با گروه فعلی نظیر وندهای تصریفی و یا افعال کمکی در ساخت جملات تیلور آشکار می‌یابد در حالیکه نمود موقعیتی از طریق خصوصیات معنایی فعل واژگانی حاضر در ساخت جمله بیان می‌شود. در ادبیات پژوهشی معنی‌شناسی، کامل‌ترین طبقه‌بندی از نمود موقعیتی از سوی وندلر (۱۹۶۷) به‌دست داده شده است. وی براساس سه خصوصیت معنایی ایستا در برابر پویا، تداومی^۶ در برابر لحظه‌ای^۷ و مقید^۸ در برابر نامقید^۹، چهار دسته از افعال را به مثابه طبقات اصلی نمود موقعیتی معرفی کرده است: افعال ایستا^{۱۰}: افعالی که بر رویدادی ایستا، تداومی و نامقید دلالت دارند نظیر اعتقاد داشتن، افعال فعالیت^{۱۱}: افعالی که ناظر بر رویدادهای پویا، تداومی و نامقید هستند نظیر دیدن، افعال تحقیقی^{۱۲}: افعالی که بر رویدادهای پویا، تداومی و مقید دلالت دارند نظیر ساختن و افعال دستاوردی^{۱۳}: افعالی که به رویدادهای پویا، لحظه‌ای و مقید اشاره دارند نظیر پیروز شدن. اسمیت (۱۹۹۷) به‌هنگام بحث درباره نمود موقعیتی،

1. perfective
2. imperfective
3. Neutral

۴. شایان ذکر آن‌که نمود دیدگاهی و موقعیتی که با استفاده از ابزارهای دستوری در ساخت زبان منعکس می‌شوند، تنها محدود به نمودهای کامل و ناقص نیستند. نمودهایی دیگری از قبیل نمود آغازی (inchoative aspect)، نمود تقریبی (proximative aspect) و همچنین نمود تکراری (iterative aspect) از جمله نمودهای دستوری‌ای هستند که از طریق امکانات دستوری در زبان‌های جهان ساختار درونی رویدادهای زبانی را نشان می‌دهند.

۵. این تقسیم‌بندی در ادبیات زبان‌شناسی در قالب دوگانه نمود واژگانی و نمود دستوری نیز منعکس شده است که به ترتیب معادل نمود موقعیتی و دیدگاهی در چارچوب نظری اسمیت هستند.

6. durative
7. punctual
8. bounded
9. Unbounded
10. Stative
11. Activity
12. Accomplishment
13. Achievement

مقوله نمودی دیگری را با عنوان نمود لمحهای^۱ به طبقه‌بندی وندلر (۱۹۶۷) اضافه می‌کند.^۲ افعال لمحهای از دیدگاه اسمیت ناظر بر رویدادهای پویا، لحظه‌ای و نامقید هستند نظیر عطسه زدن. اسمیت (۱۹۹۷) بر این باور است که مقولات موجود در نمود دیدگاهی را می‌توان همچون مقولات دستور جهانی در نظر گرفت، بدین معنا که حضورشان در ساخت جملات الزامی است. اگرچه قوانین موجود در دستور جهانی، طرحواره‌های بنیادین لازم را برای تعریف و شناسایی مقولات نمود دیدگاهی تعیین می‌کند ولی در نهایت شیوه تبلور دستوری این مقولات نمودی به شکلی زبان-ویژه^۳ تعیین می‌شود. در چارچوب نظری اتخاذ شده از سوی اسمیت (۱۹۹۷) نمود دیدگاهی به مثابه مقوله‌ای کاملاً مجزا از نمود موقعیتی تصویر می‌شود، با این وجود وی بر این نکته تأکید می‌کند که تعیین معنای دقیق منتقل شده از سوی ابزارهای دستوری بیانگر نمود دیدگاهی بدون در نظر گرفتن ملاحظات مربوط به نمود موقعیتی که در ساخت معنایی افعال و محمول‌ها متجلی می‌شوند، ممکن نیست. علاوه بر این در رویکرد اسمیت (۱۹۹۷) به این نکته توجه شده است که در تعیین معنای مقولات نمود دیدگاهی علاوه بر ملاحظات معناشناختی، که در طرحواره‌های مقولات مستتر است، ملاحظات کاربردشناختی نیز دخیلند و نباید از آن‌ها غافل شد.

هر یک از انواع خاص نمود دیدگاهی بر بخش از ویژه‌ای از رویداد متمرکز می‌شوند و این بخش خاص در چارچوب نظری اسمیت، بخش مشهود^۴ رویداد نامیده می‌شود. در ادبیات پژوهشی موجود دو مقوله نمود کامل و نمود ناقص بسیار پرداخته شده است. به باور کامری (۱۹۷۶) نمود کامل به ساختار زمان درونی فعل حساس نیست و فازهای ابتدایی، میانی و انتهایی رویداد مستتر در فعل را به صورت یک کل واحد و منسجم صورتبندی می‌کند حال آنکه نمود ناقص با ارجاع مستقیم به ساختار درونی رویداد، مشخصاً فاز میانی انجام عمل فعل را برجسته کرده و در صورتبندی ساختاری فعل منعکس می‌نماید. به دیگر سخن با استفاده از مفاهیم موردنظر اسمیت تفاوت بین نمود ناقص و نمود کامل را می‌توان در قالب تفاوت بین بخش مشهود رویداد خلاصه کرد؛ بدین شیوه در نمود کامل، کل رویداد مشهود است در حالی که در نمود ناقص، بخش میانی رویداد مشهود است. علاوه بر این همان‌گونه که اسمیت (۱۹۹۷) خاطر نشان می‌کند استفاده از نمود ناقص مستلزم اراده این معنا است که مرحله آغازین رویداد موردبحث سپری شده است در حالی که استفاده از نمود دیدگاهی کامل از سوی گوینده مستلزم اشاره به مرحله آغازین و پایانی توامان است. اسمیت (۱۹۹۷) در رویکرد خود نمود خنثی را تنها محدود به جملاتی می‌داند که در آن‌ها ابزارهای دستوری بیان نمود کامل و ناقص به صورت آشکار موجود نیست. به باور وی در این جملات، که البته تنها

1. Semelfactive

۲. معادل فارسی "لمحهای" از ویسی حصار (۱۳۹۵) برگرفته شده است.

3. Language-particular

4. Visible part

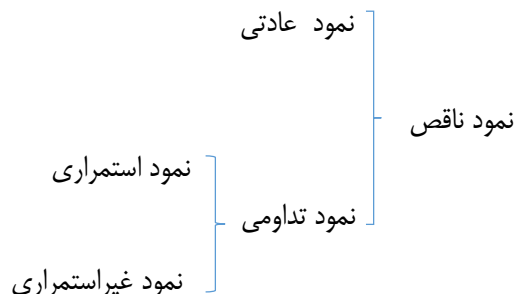
در تعدادی محدودی از زبان‌های جهان مشاهده می‌شوند، می‌توان با تکیه بر ملاحظات کاربردشناختی و در نظر گرفتن بافت زبانی و غیرزبانی، خوانشی کامل یا ناقص را از عمل فعل متصور شد. شایان ذکر آن‌که از آنجایی‌که نمود موقعیتی بنیانی هستی‌شناختی و ثابت نداشته و پدیده‌ای ذهنی است که بنابر نگرش گوینده تعیین می‌شود، صورت‌بندی یک رویداد واحد در قالب هر دو نوع نمود موقعیتی، کامل و ناقص، در زبان‌های جهان به لحاظ نظری ممکن است و باعث ایجاد تناقض معنایی نمی‌شود. دقت در مثال‌های زیر این نکته را آشکارتر خواهد کرد.

۱. الف) هیوا ماشین را شست.

ب) وقتی هیوا ماشین را می‌شست، پدرش به خانه برگشت.

هر دو جمله ارائه شده در مثال (۱) به یک رویداد واحد در زمان گذشته اشاره دارند. در جمله (۱-الف) رویداد "شستن ماشین" به صورت یک کل واحد و بدون هرگونه ارجاع به ساختار رویدادی و در قالب نمود کامل انعکاس زبانی یافته حال آنکه همان رویداد در جمله (۱-ب) در قالب نمود ناقص و با برجسته شدن فاز میانی رویداد متبلور شده است.

کامری (۱۹۷۶: ۲۵) بر این باور است که نمود ناقص در برخی از زبان‌ها، به زیر مقولات دیگری نیز تقسیم می‌شود و در همین راستا طبقه‌بندی زیر را به دست می‌دهد:

برای فهم جامع‌تر نمود ناقص و همچنین تشخیص صحیح مصادیق آن لازم است هر یک از زیرمقولات ارائه شده از سوی کامری (۱۹۷۶) را به صورت خلاصه معرفی نمود. نمود عادی در این چارچوب، برای توصیف موقعیت‌هایی بکار برده می‌شود که رخداد آن‌ها در یک بازه زمانی معین به عنوان ویژگی بارز آن دوره زمانی اشتها یافته باشد. رویداد موردنظر ممکن است که در بازه زمانی مورد بحث به صورت تکرارشونده در مقاطعی خاص اتفاق افتاده باشد یا به شکل ثابت در طول بازه زمانی حضور داشته باشد. نمود استمراری، به مثابه یکی از زیربخش‌های نمود تداومی که در کنار نمود عادی مقوله عام‌تر نمود ناقص

را به وجود می آورند، ناظر به وجود عمل استمرار در رویداد است که معمولاً به همراه افعال غیرایستا^۱ به کار گرفته می شود. این در حالی است که بیان نمود تداومی به همراه افعال غیرایستا، غالباً به شکل نمود تداومی غیراستمراری امکان بروز می یابد. اسمیت (۱۹۷۷: ۷۳) نیز همین نکته را با بکارگیری اصلاحاتی متفاوت بیان می کند. به باور وی دو نوع اصلی و بی نشان نمود دیدگاهی ناقص، نمود ناقص عام^۲ و نمود استمراری هستند. نمود ناقص عام می تواند با کلیه انواع رویدادها به کار گرفته شود و ساختار درونی رویدادها را برجسته و مشهود نماید در حالی که نمود استمراری تنها می تواند با رویدادهای غیرایستا به کار رود. اسمیت (۱۹۹۷) همچنین معتقد است که نمود ناقص استمراری دینامیسم موجود در رویداد را پررنگ تر می کند در صورتی که نمود ناقص عام فاقد چنین خصوصیتی است.

نکته حائز اهمیت دیگری که در باب نمود ناقص می توان بدان اشاره کرد، ناظر به ابزارهای دستوری بیان این نوع از نمود است. معمولاً امکانات دستوری بیان انواع نمود ناقص، نظیر افعال کمکی، تنها منحصر به بازنمایی یک نمود واحد نیستند و می توانند برای بازنمایی دستوری بیش از یک مقوله نمودی مورد استفاده قرار گیرند. این پدیده که در ادبیات تخصصی حوزه دستوری شدگی با اصطلاح واگرایی^۳ معرفی شده است، در زبان فارسی به وضوح قابل مشاهده است. به عنوان مثال نغزگوی کهن (۱۳۸۹) بر این باور است که فعل "داشتن" در مقام فعل کمکی، می تواند برای صورت بندی مقولات نمودی ناقص استمراری و تقریبی مورد استفاده قرار گیرد. نمونه های زیر این نکته را به وضوح نشان می دهند:

۲. داشتند غذا می خوردند (نغزگوی کهن، ۱۳۸۹: ۹۹).

۳. داشتیم از ترس می مردم (نغزگوی کهن، ۱۳۸۹: ۹۹).

در جملات فوق فعل کمکی "داشتن" به ترتیب بیانگر نمود ناقص استمراری و نمود تقریبی در ساخت های زمان گذشته در زبان فارسی است. به عنوان نمونه ای دیگری از پدیده واگرایی در زبان فارسی می توان به ساخت هایی اشاره نمود که در دستورهای سنتی تحت عنوان ماضی و مضارع اخباری نامیده می شوند و مشخصاً در برگیرنده پیشوند تصریفی "می-" قبل از ستاک حال و یا گذشته فعل هستند. این دسته از ساخت های فعلی می توانند برای بیان نمود تداومی غیراستمراری و نیز نمود عادی مورد استفاده قرار بگیرند.

۴. من هر روز ساعت ۷ صبح به مدت نیم ساعت نرمش می کنم.

۵. من روی این موضوع فکر می کنم.

در جملات فوق ساخت زبانی مورد بحث به ترتیب بیان گر نمود عادی و نمود تداومی غیراستمراری، به مثابه دو نوع از نمود ناقص، در زبان فارسی هستند.

1. Non-stative

2. General imperfective

3. Divergence

مقاله حاضر می‌کوشد تا ابزارهای بیان مقولات نمود ناقص را در گونه‌های مختلف زبان کردی بررسی نماید. به جهت محدودتر کردن حوزه مطالعه، کوشش خواهد شد تا تمرکز اصلی بر روی شیوه بیان انواع زیر مجموعه‌های نمود ناقص در دسته افعال فعالیت و تحقق باشد. افعال فعالیت و تحقق به این دلیل انتخاب شده‌اند که انواع مختلف نمود ناقص اعم از نمود عادی و تداومی در زبان‌های جهان معمولاً به صورت بی‌نشان با این دسته از افعال به کار می‌روند و افعال ایستا و دستاوردی تنها با نوع خاصی از نمود ناقص، مشخصاً نمود عادی، مجال بروز می‌یابند. در میان زیرمقولات نمود ناقص نیز تنها بر روی نمود تداومی استمراری و نمود تداومی غیراستمراری، که در رویکرد اسمیت (۱۹۹۷) با اصطلاحات نمود ناقص عام و نمود ناقص استمراری معرفی شده‌اند، تمرکز شده است. دلیل این امر آن است که در ادبیات نظری موجود در باب نمود ناقص، دو مقوله فوق‌الذکر به عنوان نمونه‌های بنیادین و بی‌نشان این مقوله نمودی محسوب می‌شوند. برای جمع‌آوری داده‌های یکسان از گونه‌های مورد مطالعه، از فعل "دویدن" به عنوان فعل حرکتی و فعل مرکب "خانه ساختن" به عنوان فعل تحقق استفاده شده است. علاوه بر این، پرسش‌نامه این پژوهش به گونه‌ای طراحی شده که امکان ضبط صورت تداومی استمراری و غیراستمراری افعال فوق‌الذکر در ساخت‌های زمان گذشته و غیرگذشته و در شکل‌های مثبت و منفی‌شان فراهم شود. علت گنجاندن صورت منفی افعال، در کنار صورت مثبت‌شان، این بود که بنابر یکی از فرضیات اولیه پژوهش حاضر در برخی از گونه‌های کردی جنوبی، ابزار تصریفی بیان نمود ناقص غیراستمراری تنها در صورت حضور پیشوند تصریفی منفی‌ساز امکان بروز آشکار در ساخت فعل می‌یابد. این نکته به وضوح در زیربخش ۳-۳ به هنگام تحلیل نمود ناقص در گونه‌های جنوبی منعکس خواهد شد. داده‌های مورد نیاز برای هریک از گونه‌های مورد بررسی در این جستار از سه گویشور بومی اخذ شده است و به منظور دستیابی به ساخت‌های بنیادین در هر یکی از گونه‌های مورد مطالعه کوشش شده تا داده‌های پرسشنامه از گویشوران بالای پنجاه سال و بی‌سواد جمع‌آوری شود. شایان ذکر آن که کلیه گونه‌های زبانی مورد مطالعه در این پژوهش، به استثنای گونه‌های جنوبی کردی، واجد الگوی انطباق گسسته^۱ هستند و شیوه بازنمایی موضوعات فعلی در آن‌ها در کلیه ساخت‌های دستوری به صورت یکسان نیست. این ویژگی موجب تمایز در صورتبندی جملات مورد بحث در این جستار شده است که در زمان مقتضی به تفصیل بدان پرداخته خواهد شد.

۱. الگوی انطباق گسسته در گونه‌های کردی شمالی و مرکزی، زمان مبناست، بدین شیوه که در ساخت‌های زمان حال و آینده الگوی انطباق فاعلی-مفعولی (nominative-accusative) مشاهده می‌شود و در ساخت‌های زمان گذشته طیفی از الگوهای انطباق غیرمفعولی (non-accusative)، نظیر الگوی ارگتیو-مطلق (ergative-absolutive)، پسا ارگتیو (post-ergative) و غیرمفعولی-غیرمفعولی (double oblique) دیده می‌شود. در هورامی الگوی انطباق گسسته بر مبنای ملاحظات نمودی تعیین می‌شود، بدین ترتیب که ساخت‌های واجد نمود ناقص، مختصات الگوی انطباق فاعلی-مفعولی را نشان می‌دهند و ساخت‌های دربرگیرنده نمود کامل، دارای الگوی ارگتیو-مطلق هستند.

۳. نمود در گونه‌های کردی

در زبان کردی نمود علی‌رغم ماهیت مستقل خود به مثابه مقوله‌ای معنایی و صرفی-نحوی، ارتباط نزدیکی با مقوله زمان دستوری دارد، به شیوه‌ای که نادیده گرفتن ملاحظات مربوط به زمان دستوری در تحلیل نمود در زبان کردی منجر به ارائه تصویری گنگ از این مقوله خواهد شد. در گونه‌های مرکزی و جنوبی زبان کردی، تنها زمان‌های حال و گذشته صورت ساختاری ویژه‌ای دارند. زمان دستوری آینده در این گونه‌ها فاقد ساختاری مجزا و مستقل است و معمولاً با بهره گرفتن از امکانات بافتی و از طریق ساخت‌های فعلی مربوط به زمان حال صورت‌بندی می‌شود. به همین دلیل زمان دستوری در زبان کردی به دو دسته کلی گذشته و غیرگذشته تقسیم می‌شود. در گونه‌های شمالی کردی امکانات خاصی برای صورت‌بندی مستقل زمان آینده به صورت محدود وجود دارد. عامل اصلی تعیین زمان دستوری در گونه‌های کردی، ستاک فعل است. ساخت‌های فعلی مرتبط با زمان حال، و زمان آینده در کردی، از طریق ستاک حال افعال و ساخت‌های مرتبط با زمان گذشته از ستاک گذشته افعال ساخته می‌شوند. این نکته در گونه‌های مختلف هورامی نیز قابل مشاهده است. در گونه‌های مختلف کردی، همچون روند عام موجود در سایر زبان‌های جهان، نمود ناقص به صورت بی‌نشان در افعال زمان غیرگذشته و نمود کامل به صورت بی‌نشان در افعال زمان گذشته دیده می‌شود. البته همان گونه که در داده‌ها مشاهده خواهد شد، افعال زمان گذشته نیز می‌توانند همراه با نمود ناقص نیز مورد استفاده قرار بگیرند. در زیربخش‌های آتی ابزارهای بیان نمود ناقص در گونه‌های کردی شمالی، مرکزی و جنوبی و همچنین هورامی نشان داده خواهد شد.

۳-۱- نمود ناقص در گونه‌های کردی شمالی

گویشوران گونه‌های کردی شمالی که عمدتاً با عنوان کلی کرمانجی نیز شناخته می‌شوند، در شمال غرب و شمال شرق ایران، شمال عراق، مناطق کردنشین کشورهای ترکیه و سوریه، همچنین در بخش‌هایی از کشورهای ارمنستان و آذربایجان سکونت دارند. از آنجایی که نخستین آشنایی مستشرقین غربی با زبان و فرهنگ کردی از طریق گویشوران گونه‌های شمالی صورت گرفته، نخستین آثار توصیفی و تحلیلی نگاشته شده در باب زبان کردی معطوف به این گونه‌ها بوده است. علاوه بر این، عوامل دیگری نظیر مهاجرت گسترده کردهای کرمانج به اتحادیه جماهیر شوروی در نیمه نخست سده بیستم میلادی و استفاده از امکانات آکادمیک آنجا و همچنین غالب بودن جمعیت گویشوران این طبقه از زبان کردی نسبت به سایر گونه‌های کردی، سبب شده است بخشی عظیمی از آثار زبانشناختی کردی، چه در زمینه دستورزبان و تحلیل‌های دستوری و چه در زمینه فرهنگ‌نویسی، مربوط به گونه‌های شمالی باشد. با این حال، همان گونه که پیش‌تر در بخش مقدمه نیز ذکر آن رفت، کم‌تر اثری تاکنون به بررسی دقیق تفاوت‌های دستوری موجود در گونه‌های شمالی و همچنین تحلیل تطبیقی این گونه‌ها با سایر طبقات گویشی کردی پرداخته

است. در این بخش به بررسی ابزارهای بیان نمود تداومی استمراری و تداومی غیراستمراری در گونه‌های شکاک، زاخویی و سرحدی خواهیم پرداخت.

۳-۱-۱- نمود ناقص در گونه شکاک

شکاک گونه‌ای از کردی شمالی است که در شهرهای ارومیه، سلماس و منطقه صومای برادوست در استان آذربایجان غربی، که محل اصلی سکونت ایل شکاک است، مشاهده می‌شود. در این گونه از کردی کرمانجی، نمود ناقص از افزوده شدن پیشوند "di-" به ستاک حال و گذشته افعال ساخته می‌شود. مثال‌های زیر کاربرد این پیشوند تصریفی را در زمان‌های حال و گذشته در افعال مورد مطالعه، افعال "دویدن" و "خانه ساختن" به مثابه افعال فعالیت و تحقیق، نشان می‌دهد^۱:

- 6) a. Hiva di-hæl-et
Hiwa IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

- b. Hiva di-hæl-at
Hiwa IPFV-run.PST-3.SG

"هیوا می‌دوید."

- 7) a. Hiva mal-e tfe-di-k-et
Hiwa house-OBL verbal particle-IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

- b. Hiva mal tf-di-kir-Ø
Hiwa house verbal particle-IPFV-do.PST-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

در مثال‌های فوق، نمود دیدگاهی ناقص از طریق پیشوند "di-" به ساخت‌های فعلی افزوده شده است. از آنجایی که در این گونه از کردی شمالی فرم ستاک حال و گذشته فعل "دویدن" یکسان است، تفاوت ساختاری افعال در زمان حال و گذشته در مثال (۶) تنها از طریق شناسه‌های به کار گرفته شده قابل بازیابی است. این امر در ارتباط با مثال‌های (۷) صادق نیست، چراکه فرم ستاک حال و گذشته فعل "ساختن" و ماهیت شناسه‌های فعلی بکار رفته متفاوت است. خوانش بی‌نشان این ساخت‌ها، نمود ناقص تداومی غیراستمراری در زمان حال و گذشته است و تنها در برخی بافت‌های زبانی خاص این افعال می‌توانند نشان دهنده نمود ناقص تداومی استمراری نیز باشند. دو نکته در تحلیل جملات مثال (۷) قابل بحث است. نخست آنکه معادل فعل "خانه ساختن" در گونه شکاک، فعلی مرکب نیست و از ترکیب نحوی عنصر

۱. برای اضافه نمودن اطلاعات دستوری در بخش گلاس (gloss) مثال‌ها از قواعد و علائم اختصاری پیشنهاد شده از سوی مؤسسه ماکس پلانک برای مطالعات مطالعات مردم‌شناسی تکاملی در لایپزیک استفاده شده که از طریق لینک زیر قابل دسترسی است:
<https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>

”mal“ به معنای ”خانه“ و فعل پیشوندی ”tʃekɪrɪn“ به معنای ”ساختن“ پدید آمده است. همین امر سبب شده تا جملات مثال (۷)، برخلاف معادل فارسی‌شان، ماهیتی متعدی پیدا کنند و سازه ”خانه“ نقش مفعول صریح را در هر دو جمله داشته باشد. سازه نحوی مذکور در جمله (7-a) که واجد الگوی انطباقی فاعلی-مفعولی است، حالت‌نمای آشکار غیرفاعلی^۱ دریافت کرده و در جمله (7-b) که واجد الگوی انطباقی ارگتیو-مطلق است، حالت فاعلی دریافت نموده و بدون هرگونه حالت‌نمای آشکار در ساخت جمله ظاهر شده است. تغییر در الگوی انطباقی جملات مثال (۷) علاوه بر روند حالت‌نمایی گروه‌های اسمی در مکانیسم مطابقه فعلی نیز مشهود است. در جمله (7-a) فعل جمله با فاعل، که واجد مشخصه‌های فای^۲ سوم شخص مفرد مذکر است، از طریق شناسه ”-et“ مطابقه دارد، حال آنکه در جمله (7-b) فعل جمله با مفعول صریح، که دارای مشخصه‌های فای سوم شخص مفرد مونث است، از طریق شناسه ”-Ø“ مطابقه دارد. علاوه بر این فعل اصلی جملات ارائه شده در مثال (۷)، دارای پیشوند اشتقاقی ”tʃe“ است و عنصر نشان دهنده نمود ناقص، پس از این پسوند اشتقاقی و مستقیماً پیش از ستاک فعل ظاهر شده است.

در این گونه از کردی شمالی، نمود ناقص استمراری از طریق اضافه شدن تکواژ دستوری آزاد ”je“ به فعلی که دارای پیشوند نمود ناقص است، ساخته می‌شود. این نکته در مثال‌های زیر مشهود است.

- 8) a. Hiva je di-hæl-et
Hiwa PROG IPFV-run.PRS-3.SG

”هیوا دارد می‌دود.“

- b. Hiva je di-hæl-at
Hiwa PROG IPFV-run.PST-3.SG

”هیوا داشت می‌دوید.“

- 9) a. Hiva je mal-e tʃe-di-k-et
Hiwa PROG house-OBL verbal particle- IPFV-do.PRS-3.SG

”هیوا دارد خانه می‌سازد.“

- b. Hiva je mal tʃ-di-kir-Ø
Hiwa PROG house verbal particle-IPFV-do.PST-3.SG

”هیوا داشت خانه می‌ساخت.“

اضافه شدن تکواژ ”je“ به جمله در مثال‌های (۸ و ۹)، مشخصاً موجب بیان نمود دیدگاهی استمراری از طریق جمله شده است. به بیان دیگر تغییر نمود از تدوami غیراستمراری به تدوami استمراری در این جملات باعث شده است نه تنها بخش میانی رویداد مشهود گردد که استمرار در عمل فعل نیز برجسته‌تر شود. نکته شایان توجه در جملات مثال (۹)، حضور تکواژ ”je“ حتی پیش از سازه ”خانه“ است، که در این جملات نه مثابه عنصر غیرفعلی فعل مرکب که به مثابه سازه مفعول در جمله ظاهر شده است.

1. Overt oblique marker

2. Phi features

۳-۱-۲- نمود ناقص در گونه زاخویی

به لحاظ جغرافیایی گونه زاخویی در شهر زاخو و نواحی اطراف آن در استان دهوک در اقلیم کردستان عراق واقع شده است. با این حال گویشوران آن فراتر از این منطقه و تا نزدیکی شهر وان در نواحی کردنشین ترکیه نیز پراکنده شده‌اند. در این گونه از کردی کرمانجی نیز، نمود ناقص غیراستمراری از افزوده شدن پیشوند "di-" به ستاک حال و گذشته افعال ساخته می‌شود.

- 10) a. Hrvi di-ræv-t
Hiwa IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

- b. Hrvi di-rævi-Ø
Hiwa IPFV-run.PST-3.SG

"هیوا می‌دوید."

- 11) a. Hrvi mal-e duros di-k-it
Hiwa house-OBL construct IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

- b. Hrvi mal duros di-kir-Ø
Hiwa house construct IPFV-do.PST-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

در این گونه از کرمانجی نیز ساخت‌های فوق علاوه بر این که به صورت بی‌نشان نمود ناقص غیراستمراری را بیان می‌کنند، می‌توانند در بافت‌های ویژه‌ای نمود ناقص استمراری را نیز منتقل نمایند. در این گونه از کردی شمالی نیز، نمود ناقص استمراری از طریق اضافه شدن تکواژ دستوری آزاد "je" به فعلی که بیانگر نمود ناقص غیراستمراری است، کدگذاری می‌شود. این نکته در مثال‌های زیر مشهود است.

- 12) a. Hrvi je di-ræv-t
Hiwa PROG IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

- b. Hrvi je di-rævi-Ø
Hiwa PROG IPFV-run.PST-3.SG

"هیوا داشت می‌دوید."

- 13) a. Hrvi je mal-e duros di-k-it
Hiwa PROG house-OBL construct IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا دارد خانه می‌سازد."

- b. Hrvi je mal duros di-kir-Ø
Hiwa PROG house construct IPFV-do.PST-3.SG

"هیوا داشت خانه می‌ساخت."

۳-۱-۳- نمود ناقص در گونه سرحدی

گونه سرحدی کردی شمالی در مناطق اطراف کوه‌های آرارت و آگری در شهرهای مرزی ای نظیر آگری، قرس و اردخان در نواحی کردنشین ترکیه تکلم می‌شود. در این گونه نیز نمود ناقص غیراستمراری در زمان‌های گذشته و غیرگذشته از طریق پیشوند تصریفی "di-" به ساخت‌های فعلی اضافه می‌شود.

- 14) a. Hiva di-ræv-it
Hiwa IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

- b. Hiva di-rævia-Ø
Hiwa IPFV-run.PST-3.SG

"هیوا می‌دوید."

- 15) a. Hiva mal-e væ-di-k-it
Hiwa house-OBL verbal particle-IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

- b. Hiva mal væ-di-kir-Ø
Hiwa house verbal particle-IPFV-do.PST-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

معادل فعل "خانه ساختن" در این گونه از کردی شمالی، فعل پیشوندی "vækirin" است. پیشوند تصریفی "di-" در ساخت‌های در برگیرنده این فعل پس از پیشوند اشتقاقی و مستقیماً قبل از ستاک فعل قرار می‌گیرد. در جملات (۱۵)، همچون نمونه‌های قبلی، سازه "mal" به معنای "خانه" به‌عنوان مفعول صریح ظاهر می‌شود و بنابر مقتضیات الگوی انطباق فاعلی-مفعولی و ارگتیو-مطلق نشانه‌های دستوری خاص خود را دریافت می‌کند.

در گونه سرحدی از سازوکار متفاوتی برای کدگذاری نمود ناقص غیراستمراری استفاده می‌شود. در این سازوکار فعل "kirin" به معنای "کردن"، صرف شده و به‌عنوان فعل کمکی به فعل اصلی در برگیرنده نمود ناقص غیراستمراری اضافه می‌شود.

- 16) a. Hiva di-k-it di-ræv-it
Hiwa IPFV-do.PRS-3.SG IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

- b. Hiva di-kir-Ø di-rævia-Ø
Hiwa IPFV-do.PST-3.SG IPFV-run.PST-3.SG

"هیوا داشت می‌دوید."

- 17) a. Hiva di-k-it mal-e væ-di-k-it
Hiwa IPFV-do.PRS-3.SG house-OBL verbal particle-IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا دارد خانه می‌سازد."

b. Hiva dɪ-kɪr-Ø mal væ-dɪ-kɪr-Ø
 Hiwa IPFV-do.PST-3.SG house verbal particle-IPFV-do.PST-
 3.SG

"هیوا داشت خانه می‌ساخت."

در میان گونه‌هایی که از کردی شمالی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند، گونه سرحدی تنها گونه‌ای است که برای بیان نمود ناقص استمراری از فعل کمکی استفاده می‌کند. نکته حائز اهمیت در مثال‌های فوق آن است فعل کمکی به کار گرفته شده جهت صورت‌بندی نمود استمراری در گونه سرحدی به صورت کامل صرف شده و مشخصاً پیشوند تصریفی بیان نمود ناقص غیراستمراری، "dɪ"، را نیز دریافت کرده است. به دیگر سخن افزوده شدن فعل کمکی در برگیرنده نمود دیدگاهی ناقص غیراستمراری به فعل اصلی‌ای که خود نیز در برگیرنده نمود دیدگاهی ناقص غیراستمراری است، موجب کدگذاری نمود ناقص استمراری در فعل اصلی می‌شود.

۳-۲- نمود ناقص در کردی مرکزی

گونه‌های مرکزی زبان کردی در استان‌های کردستان، کرمانشاه و آذربایجان غربی در ایران و در استان‌های سلیمانیه و اربیل در اقلیم کردستان عراق رایج هستند. پس از گونه‌های شمالی زبان کردی، بیشترین آثار زبان‌شناختی در حوزه زبان کردی اعم از تحلیل‌های دستوری و فرهنگ مربوط به گونه‌های مرکزی است. گونه‌های مرکزی زبان کردی نیز خود به سه دسته گونه‌های شمالی، میانی و جنوبی تقسیم می‌شوند. گونه‌های شمالی کردی مرکزی، که گاه با عنوان کلی کردی مکرری یا مکررانی نیز از آن‌ها نام برده می‌شود، در استان آذربایجان غربی، خصوصاً شهرستان‌های مهاباد و بوکان و در استان اربیل عراق یافت می‌شوند. این دسته از گونه‌های کردی مرکزی، هنوز برخی از ویژگی‌های کردی کرمانجی نظیر حالت‌نمایی آشکار و سیستم جنسیت را حفظ کرده‌اند. دسته میانی کردی مرکزی در استان کردستان، بالاخص در شهرستان‌های بانه، سقز و مریوان و همچنین در بخش‌های وسیعی از استان سلیمانیه در اقلیم کردستان عراق رایج هستند. در ادبیات پژوهشی موجود، معمولاً این دسته از گونه‌های کردی مرکزی به عنوان نمونه اصلی کردی مرکزی معرفی می‌شوند. در نهایت دسته جنوبی کردی مرکزی در استان کردستان، عمدتاً در شهرستان‌های سنج، دهگلان، استان کرمانشاه، نواحی جاف نشین نظیر شهرستان‌های روانسر و جوانرود و همچنین در بخش‌هایی از استان کرکوک در کردستان عراق تکلم می‌شوند. در این بخش به معرفی و تحلیل ابزارهای بیان نمود تداومی استمراری و تداومی غیراستمراری در گونه‌های مکررانی، بانه‌یی و اردلانی، که سرنمون هریک از سه بخش کردی مرکزی محسوب می‌شوند، خواهیم پرداخت.

۳-۲-۱- نمود ناقص در گونه مکریانی

همان گونه که پیش تر ذکر آن رفت، گونه مکریانی در دسته شمالی کردی مرکزی قرار می گیرد. این گونه های زبانی در ناحیه انتقالی بین کردی شمالی و مرکزی قرار گرفته اند و پاره ای از خصوصیات کردی شمالی را همچنان در ساخت خود حفظ کرده اند. یکی از این خصوصیات، حضور پیشوند فعلی "dæ-" است که بازمانده پیشوند فعلی معادل خود در کرمانجی است و برای بیان نمود دیدگاهی ناقص در این گونه مورد استفاده قرار می گیرد. مثال های زیر کاربرد پیشوند تصریفی مذکور را در ساخت های حال و گذشته در افعال مورد مطالعه در این پژوهش در گونه مکریانی کردی مرکزی نشان می دهند:

- 18) a. hiwa hæł-d-e-t
 Hiwa verbal particle-IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا می دود."

- b. hiwa hæł-dæ-hat-Ø
 Hiwa verbal particle-IPFV-run.PST-3.SG

"هیوا می دوید."

- 19) a. hiwa xano-j saz dæ-k-at
 Hiwa house-OBL construct IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا خانه می سازد."

- b. hiwa xano=j saz dæ-kird-Ø
 Hiwa house=3.SG construct IPFV-do.PST-3.SG

"هیوا خانه می ساخت."

همان گونه که در جملات فوق مشاهده می شود با افزوده پیشوند فعلی "dæ-" به ستاک حال یا گذشته افعال، نمود دیدگاهی ناقص بیان می گردد. فعل "hæłhatin" که در گونه مکریانی معادل فعل "دویدن" است، فعلی پیشوندی محسوب می شود و همان گونه که در افعال پیشوندی کرمانجی نیز مشاهده شد، عنصر تصریفی بیان گر نمود ناقص در این قبیل افعال پس از پیشوند اشتقاقی فعل و مستقیماً قبل از ستاک فعلی ظاهر می شود. در مثال (18-a) از آنجایی که ستاک حال فعل معادل "دویدن"، واکه "e" است، عنصر بیان گر نمود ناقص به صورت "d-" مجال بروز یافته و جهت جلوگیری از التقاط واکه ها، واکه این پیشوند حذف شده است. فعل معادل "خانه ساختن" در گونه مکریانی نیز، فعلی متشکل از سازه "xano" به معنای "خانه" و فعل مرکب "saz kirdin" معادل "ساختن" است. در گونه مکریانی نیز، همان طور که در ارتباط با داده های کرمانجی هم دیده شد، سازه معادل "خانه" به مثابه مفعول مستقیم در ساخت جمله ظاهر می شود. در جمله (19-a) که ناظر به زمان حال است و در آن الگوی انطباق فاعلی-مفعولی غالب است، سازه مذکور تکواژ حالت نمای غیر فاعلی گرفته و در جمله (19-b) که ناظر بر زمان گذشته بوده و واجد الگوی انطباقی پسارگتیو است، سازه مورد بحث میزبان واژه بست ضمیری هم مرجع با فاعل است. در خوانش بی نشان ساخت های فوق، نمود ناقص تداومی غیراستمراری از سوی گوینده اراده می شود. با این حال این

ساخت‌ها می‌توانند در شرایط بافتی ویژه برای اراده نمود دیدگاهی استمراری نیز در کردی مکرپانی به کار گرفته شوند. شایان ذکر آن که برخی از پژوهشگران نظیر ربین کریم^۱ (۲۰۱۶) پیشوند فعلی “dæ-” را در کردی مرکزی نه به مثابه ابزاری تصریفی بیان مقوله نمود که به عنوان ابزاری برای صورت‌بندی وجه اخباری تحلیل کرده‌اند. در پژوهش مذکور استدلال خاصی برای اثبات این دیدگاه در باب ماهیت و کارکرد پیشوند فعلی مورد بحث ارائه نشده است؛ و مشخصاً رفتار این پیشوند تصریفی در ساخت‌های دستوری گذشته ساده و گذشته استمراری که به ترتیب واجد نمود کامل و ناقص بوده نادیده انگاشته شده است. در این ساخت‌های دستوری، نمود کامل و ناقص تنها براساس حضور و عدم حضور وند فعلی “dæ-” پیش از ستاک گذشته فعل صورت‌بندی می‌شود. این نکته به وضوح نشانگر نقش پیشوند مذکور در بیان مقوله نمود در کردی مرکزی است.

در گونه مکرپانی برای بیان نمود تداومی استمراری از سازوکار ویژه‌ای استفاده می‌شود که در گونه‌های شمالی کردی کاربردی ندارد. در این سازوکار عنصر مستقل “xærik”، به معنای “مشغول”، به همراه شکل حال و گذشته فعل بودن به فعل دارای نمود ناقص غیراستمراری اضافه می‌شود و معنای نمود ناقص استمراری را صورت‌بندی می‌کند.

20) a. hiwa xærik=æ hæł-d-e-t
Hiwa busy=to be.PRS.3.SG verbal particle-IPFV-run.PRS-3.SG
"هیوا دارد می‌دود."

b. hiwa xærik bu-Ø hæł-dæ-hat-Ø
Hiwa busy to be.PST-3.SG verbal particle-IPFV-run.PST-3.SG
"هیوا داشت می‌دوید."

21) a. hiwa xærik=æ xano-j saz dæ-k-at
Hiwa busy=to be.PRS.3.SG house-OBL construct IPFV-
do.PRS-3.SG
"هیوا دارد خانه می‌سازد."

b. hiwa xærik bu-Ø xano=j saz dæ-kırd-Ø
Hiwa busy to be.PST-3.SG house=3.SG construct IPFV-
do.PST-3.SG
"هیوا خانه داشت می‌ساخت."

نکته حائز اهمیت در ارتباط با سازوکار فوق این است که در جملات ناظر بر زمان حال، فعل بودن به صورت واژه‌بستی به سازه “xærik” متصل می‌شود و در جملات زمان گذشته این فعل به شکل فعل واژگانی به سازه مذکور اضافه می‌شود.

۳-۲-۲- نمود ناقص در گونه بانهای

گونه بانهای در دسته گونه‌های میانیِ کردی مرکزی قرار می‌گیرد. در این دسته از گونه‌های کردی مرکزی، نمود ناقص تداومی از طریق اضافه شدن پیشوند تصریفی “æ-” به ستاک حال و گذشته افعال ساخته می‌شود. نمونه‌های زیر شیوه کاربرد این پیشوند تصریفی را در ساخت‌های حال و گذشته در افعال مورد مطالعه در گونه بانهای نشان می‌دهند:

22) a. hiwa ra æ-k-at
Hiwa run IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

b. hiwa ra=j æ-kird-Ø
Hiwa run=3.SG IPFV -do.PST-3.SG

"هیوا می‌دوید."

23) a. hiwa mał dorus æ-k-at
Hiwa house construct IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

b. hiwa mał=i dorus æ-kird-Ø
Hiwa house=3.SG construct IPFV-do.PST-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

آن گونه که در داده‌های فوق مشهود است در گونه بانهای نیز فعل معادل "دویدن"، فعلی پیشوندی "rakirdin" است و پیشوند نشان‌دهنده نمود ناقص استمراری پس از عنصر پیشوندی و قبل ستاک زمان حال به سازه فعلی اضافه می‌شود. در جمله (b-23) علی‌رغم لازم بودن رویداد مورد اشاره در فعل، واژه‌بست هم‌مرجع با فاعل بر روی عنصر پیشوندی فعل مضاعف‌سازی شده است که یکی از خصوصیات جملات متعدی در الگوی انطباق پسارگتیو به شمار می‌آید. علت ظهور خصوصیات ساخت‌های متعدی در این جمله لازم، متعدی بودن فعل به کار رفته، "kirdin" به معنای "انجام دادن"، با عنصر پیشوندی سازه فعلی است. در خوانشی بی‌نشان، ساخت‌های فوق نیز بیانگر نمود ناقص تداومی غیراستمراری هستند. با این حال همان‌طور که در رابطه با داده‌های سایر گونه‌های کردی نیز ذکر آن رفت، این ساخت‌ها می‌توانند در شرایط بافتی ویژه برای اراده نمود دیدگاهی استمراری نیز در کردی بانهای به کار گرفته شوند. در گونه‌ای بانهای نیز برای اراده نمود ناقص استمراری از همان سازوکاری استفاده می‌شود که در گونه مکرانی نیز بدان اشاره شد. این نکته در مثال‌های زیر نشان داده شده است.

24) a. hiwa xærik=æ ra æ-k-at
Hiwa busy=to be.PRS.3.SG run IPFV-do.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

b. hiwa xærik bu-Ø ra=j æ-kird-Ø

Hiwa	busy	to be.PST-3.SG	run=3.SG	IPFV-
run.PST-3.SG				
"هیوا داشت می‌دوید."				
25) a. hiwa	xærik=æ	maɪ	dorus	æ-k-at
Hiwa	busy=to be.PRS.3.SG	house	construct	IPFV-
do.PRS-3.SG				
"هیوا دارد خانه می‌سازد."				
b. hiwa	xærik	bu-Ø	maɪ=i	dorus
Hiwa	busy	to be.PST-3.SG	house=3.SG	construct
do.PST-3.SG				IPFV-
"هیوا خانه داشت می‌ساخت."				

۳-۲-۳- نمود ناقص در گونه اردلانی

گونه اردلانی که در دسته گونه‌های جنوبی کردی مرکزی قرار می‌گیرد، در شهرستان سنندج و اطراف آن رایج است. در این گونه از کردی مرکزی نیز، همچون گونه بانه‌ای، پیشوند تصریفی "æ-" که به ستاک حال و گذشته افعال متصل می‌شود موجب بیان نمود ناقص غیراستمراری می‌گردد. علاوه بر این نمود ناقص استمراری در این گونه نیز همچون دو گونه دیگر کردی مرکزی، از افزوده شدن سازه مستقل "xærik"، به همراه شکل حال و گذشته فعل بودن به فعل در برگیرنده نمود ناقص غیراستمراری حاصل می‌شود. از آنجایی که داده‌های مربوط به گونه اردلانی تفاوت چندانی با داده‌های گونه بانه‌ای ندارند، جهت اجتناب از تکرار مطالب داده‌های مربوط به این گونه ارائه نخواهند شد.^۱

۳-۳- نمود ناقص در کردی جنوبی

گونه‌های کردی جنوبی در استان‌های کرمانشاه، ایلام و بخش‌های از استان کردستان در ایران و همچنین در استان دیالی در عراق تکلم می‌شوند. این دسته از گونه‌های زبان کردی به مراتب کمتر از سایر گونه‌های زبان کردی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند و آثار پژوهشی معدودی در باب خصوصیات دستوری این گویش‌ها و تنوع درون خانوادگی آن‌ها در دست است. فتاح^۲ (۲۰۰۰) گونه‌های کردی جنوبی را به هفت دسته تقسیم کرده است که عبارتند از: گونه‌های بیجاری، کلیایی، لکی کرمانشاهی، کلهری-سنجایی، ملکشاهی، بدره‌ای و کردلی. از ویژگی‌های بارز کردی جنوبی می‌توان به عدم وجود الگوی انطباق گسسته اشاره نمود. برخلاف کردی شمالی و مرکزی، کردی جنوبی در کلیه ساخت‌های دستوری خود از الگوی انطباق فاعلی-مفعولی بهره می‌گیرد و به دلیل فقدان تکواژ حالت‌نمای آشکار، الگوی مذکور منحصرأ در شیوه مطابقه موضوعات

۱. تنها تفاوت موجود در داده‌های گونه‌های اردلانی مربوط به معادل کردی فعل "دوین" در این داده‌هاست که از طریق فعل پیشوندی "dærtfun" بیان می‌شود.

2. Fattah

فعلی متبلور می‌شود. هم راستا با سایر بخش‌های جستار حاضر، در این بخش نیز به منظور آشکار نمودن تنوعات گویشی در کردی جنوبی، شیوه صورت‌بندی نمود دیدگاهی ناقص در سه گونه از کردی جنوبی ارائه و تحلیل خواهد شد.

۳-۳-۱- نمود ناقص در گونه کلهری

گونه کلهری معروف‌ترین و رایج‌ترین گونه کردی جنوبی است تا جایی که گاه در برخی از منابع برای اشاره به کردی جنوبی، از اصطلاح کردی کلهری نیز بهره گرفته می‌شود. این گونه زبانی عمدتاً در شهرستان‌های ماهیدشت، اسلام آباد غرب و گیلانغرب در استان کرمانشاه و همچنین شهرستان ایوان در استان ایلام رایج است. داده‌های ارائه شده در این زیربخش از گویشوران شهرستان گیلان غرب برگرفته شده است. در گونه کلهری ایوان سازوکارهای متفاوتی برای بیان نمود ناقص استمراری و غیراستمراری مورد استفاده قرار می‌گیرد که در مثال‌های زیر مشاهده می‌شود.

26) a. hiwa dæw-e
Hiwa run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

b. hiwa dæwi-Ø
Hiwa run.PST-3.SG

"هیوا می‌دوید."

27) a. hiwa ma| saz-e
Hiwa house make.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

b. hiwa ma| sazi-Ø
Hiwa house make.PST-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

تحلیل داده‌های فوق نشان می‌دهد گونه کلهری ایوانی برای بیان نمود ناقص غیراستمراری در زمان‌های حال و گذشته از ابزار زبانی خاصی استفاده نمی‌کند و برخلاف گونه‌های شمالی و مرکزی از پیشوندهای تصریفی "dæ-" و "æ-" بهره نمی‌گیرد. در این وضعیت ستاک حال و گذشته فعل تنها به همراه شناسه مطابقه با فاعل سازه فعلی را تشکیل می‌دهد. نکته شایان توجه آن است که در صورتی که فعل واجد نمود ناقص در زمان‌های حال و گذشته در این گونه از کردی منفی شود، پیشوند "æ-" به مثابه نشان دهنده نمود ناقص بر روی سازه فعلی ظاهر می‌شود. به دیگر سخن تنها در صورت وجود پیشوند تصریفی منفی‌ساز در افعال برگرفته شده از ستاک حال و گذشته، پیشوند بیانگر نمود ناقص استمراری نیز امکان بروز آشکار می‌یابد. این نکته در داده‌های زیر قابل مشاهده است:

۱. گونه کلهری، تنها گویشی از خانواده کردی محسوب می‌شود که دارای آوای برگشتی تقریبی است.

- 28) hiwa ni-æ-dæw-e
Hiwa NEG-IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا نمی‌دود."

- 29) hiwa ni-æ-dæwi-Ø
Hiwa NEG-IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا نمی‌دوید."

برای بیان نمود ناقص استمراری نیز در گونه کلهری ایوان نیز از سازوکاری استفاده می‌شود که در گونه‌های کردی شمالی و مرکزی یافت نمی‌شود. در این گونه، برای صورتبندی نمود ناقص استمراری از فعل "daftm" به معنای "داشتن"، بهره گرفته می‌شود که به عنوان فعل کمکی به فعل اصلی دربرگیرنده نمود ناقص غیراستمراری افزوده می‌شود. فعل کمکی مذکور از نظر مقوله زمان با فعل اصلی هماهنگ است و با فاعل خود نیز مطابقت دارد. این نکته در مثال‌های زیر قابل مشاهده است.

- 30) a. hiwa dır-e dæw-e
Hiwa have.PRS-3.SG run.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

- b. hiwa daft-Ø dæwi-Ø
Hiwa have.PST-3.SG run.PST-3.SG

"هیوا داشت می‌دوید."

- 31) a. hiwa dır-e mal saz-e
Hiwa have.PRS-3.SG house make.PRS-3.SG

"هیوا دارد خانه می‌سازد."

- b. hiwa daft-Ø mal sazi-Ø
Hiwa have.PST-3.SG house make.PST-3.SG

"هیوا داشت خانه می‌ساخت."

در گونه ایوانی کلهری علاوه بر فعل کمکی "daftm"، از قید "pæsa" به معنای "اکنون" به همراه فعل دربرگیرنده نمود ناقص نیز برای بیان نمود ناقص استمراری در زمان‌های حال و گذشته استفاده می‌کند. جملات (30) با استفاده از این مکانیسم، به صورت زیر نیز بیان خواهند شد.

- 32) a. hiwa pæsa dæw-e
Hiwa now run.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

- b. hiwa pæsa dæwi-Ø
Hiwa now run.PST-3.SG

"هیوا داشت می‌دوید."

۱. گونه شمالی و مرکزی زبان کردی فاقد فعل واژگانی "داشتن" هستند. برخی دیگر از کاربردهای فعل "داشتن" نظیر صورتبندی مفهوم مالکیت در این گونه‌های زبان کردی از طریق فعل "hæbun" که معادل فعل "بودن" است، بیان می‌شود.

داده‌های فوق نشان می‌دهد که در صورت استفاده از قید “pæsa” نیز فعل جمله فاقد هرگونه پیشوند بیانگر نمود ناقص است و سازه‌های فعلی تنها در برگیرنده ستاک حال و گذشته به همراه شناسه‌های فعلی است. نظر به اینکه در جمله (32-b) قید “pæsa” منطقاً نمی‌تواند به معنای “اکنون” به کار برود، چنین به نظر می‌رسد که این عنصر در ساخت‌های ناظر بر زمان گذشته کاملاً از محتوای واژگانی خود تهی شده و صرفاً به عنوان عنصری دستوری شده برای بیان نمود استمراری در گذشته مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۳-۲- نمود ناقص در گونه گروسی

گونه گروسی در شهرستان بیجار و توابع آن در شرق استان کردستان رایج است. این گونه که همراه با گونه قروه‌ای تنها گویش‌هایی از دسته جنوبی کردی هستند که در استان کردستان تکلم می‌شوند، از کم مطالعه شده‌ترین انواع زبان کردی محسوب می‌شوند. در این گونه از کردی جنوبی، برخلاف روند رایج مشاهده شده در گونه‌های کردی مرکزی و جنوبی، از پیشوند تصریفی “di-” که بیشتر در کردی کرمانجی مشاهده شد، استفاده می‌شود. داده‌های زیر شیوه صورتبندی نمود ناقص را در ساخت‌های فعلی مربوط به زمان حال و گذشته در گونه گروسی نشان می‌دهند.

33) a. hiwa dɪræs-e
 Hiwa run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

b. hiwa dɪræst-Ø
 Hiwa run.PST-3.SG

"هیوا می‌دوید."

34) a. hiwa maɫ dɪ-xæ-j
 Hiwa house IPFV-throw.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

b. hiwa maɫ dɪ-xɪst-Ø
 Hiwa house IPFV-throw.PST-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

از آنجایی که معادل فعل "دویدن" در گونه گروسی، فعل “dɪræsin”، خود با همخوان “d” و واکه کوتاه “ɪ” آغاز می‌شود، برای کدگذاری نمود ناقص در این فعل واژگانی خاص از پیشوند تصریفی “di-” استفاده نمی‌شود. با این حال دقت در داده‌های (34-a,b) به وضوح نقش پیشوند تصریفی مذکور را در صورتبندی تصریفی نمود دیدگاهی ناقص غیراستمراری در گونه گروسی نشان می‌دهد. در این گونه از کردی جنوبی نیز، برای بیان نمود ناقص استمراری از شکل تصریف شده فعل کمکی “daftm” در زمان‌های حال و گذشته بهره گرفته می‌شود.

35) a. hiwa der-e dɪræs-e
 Hiwa have.PRS-3.SG run.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

b. hiwa dəft-Ø dɪræst-Ø
Hiwa have.PST-3.SG run.PST-3.SG

"هیوا داشت می‌دوید."

36) a. hiwa der-e maɫ dɪ-xæ-j
Hiwa have.PRS-3.SG house IPFV-throw.PRS-3.SG

"هیوا دارد خانه می‌سازد."

b. hiwa dəft-Ø maɫ dɪ-xɪst-Ø
Hiwa have.PST-3.SG house IPFV-throw.PST-3.SG

"هیوا داشت خانه می‌ساخت."

۳-۳-۳- نمود ناقص در گونه کرمانشاهی

در شهرستان کرمانشاه و توابع آن گونه خاصی از کردی جنوبی تکلم می‌شود که علی‌رغم شباهت‌های چشم‌گیر آن با گونه کلهری، در برخی از مقولات زبانی تفاوت‌هایی نیز با این گونه از کردی جنوبی دارد. گونه کرمانشاهی را می‌توان به‌مثابه گونه میانجی کردی جنوبی در استان کرمانشاه در نظر گرفت که به دلیل ساده‌تر شدن نظام‌های آوایی و صرفی-نحوی، استفاده از آن برای کلیه گویشوران کردی جنوبی ممکن و میسر است. برای صورت‌بندی نمود دیدگاهی ناقص در ساخت‌های فعلی زمان حال و گذشته در گونه کرمانشاهی، پیشوند تصریفی خاصی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. افعال بیانگر نمود ناقص در زمان حال تنها در برگیرنده ستاک فعل و شناسه مطابقه هستند. با این حال در افعال واجد نمود ناقص در زمان گذشته، سازه فعل علاوه بر ستاک گذشته و شناسه مطابقه، پسوند "a-" را نیز در بر می‌گیرد که بین ستاک و وند مطابقه واقع شده است.

37) a. hiwa dəw-ɪd
Hiwa run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

b. hiwa dəwi-a-Ø
Hiwa run.PST-IPFV-3.SG

"هیوا می‌دوید."

38) a. hiwa maɫ saz-ɪd
Hiwa house make.PRS-3.SG

"هیوا خانه می‌سازد."

b. hiwa maɫ sazi-a-Ø
Hiwa house make.PST-IPFV-3.SG

"هیوا خانه می‌ساخت."

مقایسه جملات فوق با داده‌های ارائه شده در بخش (۳-۳-۱) نشان می‌دهد که شیوه صورت‌بندی نمود ناقص غیراستمراری در ساخت‌های فعلی مربوط به زمان حال در گونه‌های کرمانشاهی و کلهری ایوان یکسان است. در گونه کرمانشاهی نیز حضور پیشوند تصریفی منفی‌ساز در ساخت فعلی موجب ظهور پیشوند “æ-” به‌مثابه ابزار نشان‌دهنده نمود ناقص خواهد شد. داده‌های زیر شکل منفی ساخت‌های فعلی (۳۷ و ۳۸) را نشان می‌دهند.

39) a. hiwa ni-æ-dæw-ɪd
 Hiwa NEG-IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا نمی‌دود."

b. hiwa ni-æ-dæwi-a-Ø
 Hiwa NEG-IPFV-run.PST-IPFV-3.SG

"هیوا نمی‌دوید."

40) a. hiwa ma| ni-æ-saz-ɪd
 Hiwa house NEG-IPFV-make.PRS-3.SG

"هیوا خانه نمی‌سازد."

b. hiwa ma| ni-æ-sazi-a-Ø
 Hiwa house NEG-IPFV-make.PST-IPFV-3.SG

"هیوا خانه نمی‌ساخت."

حضور دوباره پیشوند تصریفی “æ-” در جملات (39-b) و (40-b) که ناظر به زمان گذشته هستند، موجب شده تا در این جملات دو تکواژ ویژه جهت صورت‌بندی نمود ناقص غیراستمراری مورد استفاده قرار گیرد: پیشوند “æ-” و پسوند “-a”. کدگذاری نمود ناقص در این جملات خاص از طریق دو عنصر تصریفی وضعیتی ویژه و بسیار نشاندار است که در سایر گونه‌های کردی مشاهده نمی‌شود. نمود ناقص استمراری در گونه کرمانشاهی نیز، همچون گونه کلهری ایوان، از طریق اضافه شدن شکل صرف شده فعل کمکی “daftin” به فعل اصلی دربرگیرنده نمود ناقص غیراستمراری بیان می‌شود. داده‌های زیر مؤید این نکته در گونه کرمانشاهی کردی جنوبی هستند.

41) a. hiwa der-ed dæw-ɪd
 Hiwa have.PRS-3.SG run.PRS-3.SG

"هیوا دارد می‌دود."

b. hiwa daft-Ø dæwi-a-Ø
 Hiwa have.PST-3.SG run.PST-IPFV-3.SG

"هیوا داشت می‌دوید."

42) a. hiwa der-ed ma| saz-ɪd
 Hiwa have.PRS-3.SG house make.PRS-3.SG

"هیوا دارد خانه می‌سازد."

b. hiwa daft-Ø ma| sazi-a-Ø

Hiwa have.PST-3.SG house make.PST-IPFV-3.SG

"هیوا داشت خانه می‌ساخت."

۳-۴- نمود ناقص در هورامی

همان‌گونه که پیش‌تر در بخش مقدمه نیز ذکر آن رفت، وجود برخی تفاوت‌های همزمانی در ساخت هورامی و گونه‌های کردی برخی از زبان‌شناسان را بر آن داشته تا اساساً هورامی را در کنار سایر گونه‌های گورانی به‌مثابه زبانی مستقل و خارج از حیطه شمول گونه‌های کردی محسوب کنند. از آنجایی که بحث درباره جایگاه دقیق هورامی و دیگر گونه‌های گورانی در شجره خانوادگی زبان‌های ایرانی نو در دستورکار این جستار قرار نمی‌گیرد، بدون اعلام موضع خاصی در این مورد و صرفاً جهت پربارتر شدن داده‌های تجربی ارائه شده در این پژوهش و همچنین میسر نمودن امکان مقایسه ابزارهای بیان نمود دیدگاهی ناقص در طیف گسترده‌تری از زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، در این بخش به بررسی داده‌های هورامی نیز پرداخته‌ایم. با در نظر گرفتن ملاحظات جغرافیایی، گونه‌های هورامی به سه دسته کلی گونه‌های لهون، در استان کرمانشاه و بخش‌هایی از اقلیم کردستان عراق، گونه‌های ژاوه‌رود، در جنوب غربی استان کردستان و گونه‌های تخت، در شمال غربی استان کردستان، تقسیم می‌شوند. علاوه براین، گونه‌های دیگری از هورامی نیز به صورت جزیره‌های زبانی در نواحی دیگری نظیر روستای کندوله در استان کرمانشاه، روستای قلعه در استان کردستان و روستای زاغه در استان همدان ثبت شده‌اند. تحلیل اولیه داده‌های هورامی نشان می‌دهد دو دسته مکانیسم عمده برای بیان نمود ناقص غیراستمراری و استمراری در این گونه‌ها مشاهده می‌شود که در زیربخش‌های آتی در قالب گونه‌های پاره‌ای و نوسودی معرفی خواهند شد. پیش‌تر به هنگام معرفی خصوصیات کلی هورامی بیان شد که در هورامی مقوله نمود علاوه بر مشخص کردن ویژگی‌های زمان درونی فعل، نقش دیگری نیز بر عهده دارد. در این گونه‌های زبانی الگوی انطباق گسسته براساس تمایزات نمودی افعال تعیین می‌شود، بدین ترتیب که در ساخت‌هایی که افعال آن‌ها حاوی نمود دیدگاهی ناقص است، الگوی انطباق فاعلی-مفعولی مشاهده می‌شود و در مقابل در ساخت‌هایی که افعال آن‌ها واجد نمود دیدگاهی کامل است، الگوهای انطباق غیرمفعولی نظیر الگوی ارگتیو-مطلق غالب خواهد بود. شایان ذکر آنکه فعل حرکتی "دویدن"، که به منظور جمع‌آوری بخشی از داده‌های مورد نیاز در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت، جز افعالی است که در هورامی فرم‌های نمودی استثنایی و کاملاً نشاندار به خود می‌گیرد و به همین دلیل نمی‌تواند رفتار متعارف و بی‌نشان سازوکارهای بیان نمود ناقص را در گونه‌های هورامی به وضوح نشان دهد. از این رو در داده‌های هورامی، به جای فعل "دویدن" از فعل "گردش کردن" که ماهیتی حرکتی داشته و فاقد شکل‌های تصریفی استثنایی و ویژه است، استفاده خواهد شد.

۳-۴-۱- نمود ناقص در گونه پاهای

اگرچه گونه پاهای در حوزه جغرافیایی گونه‌های لهون قرار گرفته است، با این حال برخی از گویشوران بومی این گونه معتقدند تفاوت‌های زبانی بین گونه پاهای و سایر انواع هورامی لهونی به قدری است که بتوان این گونه را به‌مثابه دسته‌ای مستقل از هورامی در نظر گرفت. آنچه که در این بخش حائز اهمیت است نه اثبات انطباقات گویشی و جغرافیایی گونه پاهای، که توصیف و تحلیل سازوکارهای صرفی-نحوی بیان انواع نمود ناقص تداومی در این گونه است که در تقابل با سازوکارهای مشابه در سایر گونه‌های هورامی قرار می‌گیرد. در این گونه، نمود ناقص غیراستمراری در ساخت‌های زمان حال از طریق پیشوند تصریفی "mæ-" و در ساخت‌های ناظر بر زمان گذشته از طریق مجموعه خاصی از شناسه‌های فعلی بیان می‌شود.

- 43) a. hiwa mæ-geɬ-o
 Hiwa IPFV-wander.PRS-3.SG

"هیوا گردش می‌کند."

- b. hiwa geɬ-e
 Hiwa wander.PRS-3.SG

"هیوا گردش می‌کرد."

- 44) a. hiwa jane mæ-kær-o-wæ
 Hiwa house IPFV-do.PRS-3.SG-verbal particle

"هیوا خانه می‌سازد."

- b. hiwa jane kær-e-wæ
 Hiwa house do.PRS-3.SG-verbal particle

"هیوا خانه می‌ساخت."

نکته حائز اهمیتی که در داده‌های فوق مشاهده می‌شود این است که هم در ساخت‌های فعلی ناظر بر زمان حال و هم در ساخت‌های فعلی ناظر بر زمان گذشته، از ستاک حال افعال بهره گرفته شده است. در جملات (43-a) و (44-a) حضور پیشوند تصریفی "mæ-" موجب صورت‌بندی نمود ناقص غیراستمراری شده است و در جملات (43-b) و (44-b) شناسه فعلی خاصی که بعد از ستاک حال ظاهر شده است، بیانگر نمود ناقص غیراستمراری است. مجموعه شناسه‌هایی که در هورامی پاهو و همچنین سایر گونه‌های هورامی نمود ناقص غیراستمراری را در ساخت‌های فعلی کدگذاری می‌کنند، در جدول (۱) ارائه شده‌اند.

جدول (۱): شناسه‌های نمود ناقص در زمان گذشته

	SG	PL
1	-ene	-eme
2	-eɬi	-ede
3	-e	-ene

45) a. hiwa gɛləj mæ-geł-o
 Hiwa to wander IPFV-wander.PRS-3.SG

b. hiwa gəɭaj gəɭ-e
Hiwa to wander wander.PRS-3.SG

46) a. hiwa xærík=æn jane mæ-kær-o-wæ
 Hiwa busy=to be.PRS.3.SG house IPFV-do.PRS-3.SG-

b. hiwa xærik be jane kær-e-wæ
 Hiwa busy to be.PST.3.SG house do.PRS-3.SG-

از آنجایی که فعل "jane kaerdæjwæ"، "خانه ساختن"، در هورامی فعلی مرکب محسوب می‌شود، در جملات (۴۶) برای صورت‌بندی نمود ناقص استمراری از مکانیسم ویژه هورامی استفاده نشده و همچون گونه‌های مرکزی کردی از افزودن عنصر مستقل "xærik" به همراه شکل متناسبی از فعل صرف شده "biæj"، به معنای "بودن"، بهره گرفته شده است.

۳-۴-۲- نمود ناقص در گونه نوسودی

در این زیربخش برای توصیف و تحلیل سایر مکانیسم‌های موجود برای صورت‌بندی مقولات نمود ناقص تداومی، از داده‌های گونه نوسودی بهره گرفته خواهد شد. گونه نوسودی همواره به‌عنوان سرنمون دسته گویش‌های هورامی لهون در نظر گرفته شده است. با این وجود ابزارهای زبانی مورد استفاده در این گونه برای بیان انواع نمودهای ناقص تداومی تقریباً در سایر گونه‌های هورامی نیز، به غیر از گونه پاهای، مشاهده می‌شود. در این گونه زبانی، برای بیان نمود ناقص غیراستمراری در زمان‌های دستوری گذشته و غیرگذشته از پیشوند تصریفی خاصی استفاده نمی‌شود و ساخت‌های فعلی دربرگیرنده نمود ناقص صرفاً از ستاک زمان حال و شناسه فعلی زمان-مبنا تشکیل شده‌اند.

47) a. hiwa geɬ-o
 Hiwa wander.PRS-3.SG

"هیوا گردش می‌کند."

b. hiwa geɬ-e
 Hiwa wander.PRS-3.SG

"هیوا گردش می‌کرد."

48) a. hiwa jane kær-o-wæ
 Hiwa house do.PRS-3.SG-verbal particle

"هیوا خانه می‌سازد."

b. hiwa jane kær-e-wæ
 Hiwa house do.PRS-3.SG-verbal particle

"هیوا خانه می‌ساخت."

دقت در داده‌های فوق نشان می‌دهد از آنجایی که نمود ناقص در زمان‌های حال و گذشته از طریق پیشوند تصریفی "mæ-" بیان نشده و هر دو ساخت فعلی حال و گذشته فاقد پیشوند مذکور هستند، تمایز زمانی در این افعال تنها از طریق نوع شناسه‌های فعلی به کار رفته قابل بازیابی است. شایان ذکر آن که در برخی از افعال پرکاربرد در گونه نوسودی نیز، نظیر افعال "دویدن"، "رفتن"، برای بیان نمود ناقص غیراستمراری در زمان حال به‌صورت استثنا و برخلاف روند بی‌نشان از پیشوند تصریفی "mæ-" استفاده می‌شود. این نکته در مثال زیر که معادل یکی از جملات پرسشنامه مورد استفاده در پژوهش حاضر است، مشاهده می‌شود.

49) a. hiwa mæ-ræm-o
 Hiwa IPFV-run.PRS-3.SG

"هیوا می‌دود."

شیوه صورت‌بندی مقوله نمود ناقص استمراری در گونه نوسودی تفاوت چندانی با مکانیسم معمول در گونه پاهای ندارد. در این گونه نیز مصدر فعلی به فعل صرف شده دربرگیرنده نمود ناقص غیراستمراری

افزوده می‌شود. کلیه محدودیت‌هایی که در ارتباط با کاربرد این سازوکار در گونه هورامی پاوه ذکر شد، در گونه نوسودی نیز برقرار است.

50) a. hiwa gelaj geɬ-o
 Hiwa to wander wander.PRS-3.SG

"هیوا دارد گردش می‌کند."

b. hiwa gelaj geɬ-e
 Hiwa to wander wander.PRS-3.SG

"هیوا داشت گردش می‌کرد."

51) a. hiwa xærik=æn jane kær-o-wæ
 Hiwa busy=to be.PRS.3.SG house do.PRS-3.SG-verbal
particle

"هیوا دارد خانه می‌سازد."

b. hiwa xærik be jane kær-e-wæ
 Hiwa busy to be.PST.3.SG house do.PRS-3.SG-
verbal particle

"هیوا داشت خانه می‌ساخت."

نتیجه‌گیری

جستار حاضر کوشید تا شیوه‌های بیان مقولات نمود ناقصِ تداومی را در گونه‌های کردی شمالی، کردی مرکزی، کردی جنوبی و هورامی معرفی و از منظری تطبیقی-رده‌شناختی بررسی نماید. چارچوب نظری اتخاذ شده برای تحلیل داده‌ها عمدتاً برگرفته از آرای اسمیت (۱۹۹۷) است. در این چارچوب مقوله نمود به دو طبقه نمود موقعیتی و نمود دیدگاهی تقسیم می‌شود. نمود موقعیتی بنیانی هستی‌شناختی دارد و از طریق محتوای معنایی افعال تعیین می‌شود در حالی که نمود دیدگاهی بنا بر شیوه نگرش گویشوران مشخص می‌شود. در این رویکرد نمود دیدگاهی نیز خود به دو طبقه نمود کامل و ناقص تقسیم می‌شود. در این پژوهش تمرکز اصلی بر روی مقولات نمود تداومی غیراستمراری و استمراری قرار داشت که خود زیرمجموعه نمود ناقص محسوب می‌شوند. به منظور محدود کردن حوزه پژوهش و جمع‌آوری داده‌ی یکسان، از افعال "دویدن" و "خانه ساختن" به مثابه افعال حرکتی و تحقیقی استفاده شد. علاوه بر این سعی شد تا شیوه‌های بیان نمود ناقص در سه گونه از هر یک از دسته‌های گویشی اصلی زبان کردی بررسی شود تا هم تصویر جامع‌تری از این شیوه‌ها بدست داده شود و هم تنوعات درون گروهی موجود در هر یک از این دسته‌های گویشی نشان داده شود. تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده نشان داد که گونه‌های کردی و هورامی برای کدگذاری مقولات نمود ناقص از طیف متنوعی از ابزارهای زبانی استفاده می‌کنند. نتایج به‌دست آمده برای هر یک از دسته‌های گویشی را به‌صورت زیر می‌توان خلاصه کرد:

الف) نمود ناقص غیراستمراری در ساخت‌های فعلی زمان حال و گذشته در گونه‌های کردی شمالی از طریق پیشوند تصریفی “di-” صورت‌بندی می‌شود. نمود ناقص استمراری نیز در این دسته گویشی یا از طریق تکواژ دستوری مستقل “je” و یا فعل کمکی “kirin” بیان می‌شود.

ب) نمود ناقص غیراستمراری در گونه‌های مرکزی کردی از طریق پیشوندهای تصریفی “dæ-” و “æ-” صورت‌بندی شده و نمود ناقص از طریق سازوکار اضافه شدن سازه “xærik” به همراه شکل مناسبی از فعل “بودن” به فعل اصلی در برگیرنده نمود غیراستمراری نشان داده می‌شود.

ج) گونه‌های جنوبی تنوع چشم‌گیرتری در شیوه‌های بیان مقولات نمود ناقص تداومی غیراستمراری از خود نشان می‌دهند. گونه‌های کلهری و کرمانشاهی ابزار تصریفی خاصی برای کدگذاری نمود غیراستمراری در ساخت‌های ناظر بر زمان حال ندارند در حالی که برای بیان همین مقوله نمودی در زمان گذشته گونه کرمانشاهی از پسوند تصریفی خاصی که بین ستاک گذشته فعل و شناسه ظاهر می‌شود، استفاده می‌کند و گونه کلهری کماکان از عملگر خاصی بهره نمی‌گیرد. از طرف دیگر گونه گروسی از پیشوند تصریفی “di-” برای بیان نمود غیراستمراری استفاده می‌کند که پیش‌تر به هنگام تحلیل گونه‌های شمالی کردی و برخی از گونه‌های کردی مرکزی بدان اشاره شد. نمود ناقص استمراری در این گونه‌ها از طریق استفاده از فعل کمکی “داشتن” بیان می‌شود. این نکته یکی از خصوصیات متفاوت کردی جنوبی در مقایسه با دسته‌های گویشی شمالی و مرکزی کردی است. این دسته‌ها فاقد فعل “داشتن” هستند و به همین دلیل نمی‌توانند از ظرفیت این فعل در بیان ملکیت و نمود استمراری بهره بگیرند. در این در حالی است که وجود فعل “داشتن” در تمامی گونه‌های دسته جنوبی امکان بهره گرفتن از آن را به عنوان عملگر نمود ناقص استمراری فراهم می‌کند.

د) در گونه پاره‌ای هورامی برای بیان نمود غیراستمراری در زمان حال از پیشوند تصریفی “mæ-” استفاده شده و در باقی گونه‌های هورامی از ابزار تصریفی خاصی بهره گرفته نمی‌شود. با این حال برای کدگذاری نمود غیراستمراری در ساخت‌های فعلی ناظر بر زمان گذشته در کلیه گونه‌های هورامی از دسته خاصی از شناسه‌های فعلی استفاده می‌شود. نمود ناقص استمراری نیز به‌وسیله سازوکار ویژه‌ای بیان می‌شود که در آن مصدر فعل به‌صورت تصریف‌شده همان فعل افزوده می‌شود. در صورت‌بندی نهایی این سازوکار تفاوت‌های کوچکی در گونه‌های هورامی مشاهده می‌شود.

تطبیق الگوهای مشاهده شده در این جستار نشان می‌دهد که در کلیه دسته‌های گویشی کردی، به استثنای برخی از گونه‌های کردی جنوبی و هورامی، از عملگر پیشوند برای بیان نمود ناقص غیراستمراری در زمان‌های دستوری مختلف استفاده می‌شود. در این میان در گونه کرمانشاهی کردی جنوبی و همچنین کلیه گونه‌های هورامی نمود ناقص غیراستمراری در زمان دستوری گذشته از طریق عملگر پسوند بیان می‌شود که در سایر گونه‌های کردی موجود نیست. بیان نمود ناقص استمراری در گونه‌های شمالی و جنوبی

کردی از طریق افعال کمکی تصریف‌پذیر صورت می‌گیرد در حالی که در گونه‌های مرکزی از ترکیب عملگر "xærik" به همراه شکل مناسبی از فعل "بودن" استفاده می‌شود. تبیین علل وجود سازوکارهای متفاوت برای بیان نمود ناقص استمراری و غیراستمراری در دسته‌های گویشی زبان کردی، به مثابه سومین سطح در مطالعات رده‌شناختی کلاسیک، نیازمند انجام پژوهش‌های مستقلی است. استفاده از رویکردهایی نظیر تعامل انگیره‌های رقیب در سطح نحو، بررسی روند تطور تاریخی گونه‌های کردی و همچنین پدیده تماس زبانی می‌تواند تبیینی منطقی برای الگوهای رده‌شناختی ارائه شده در این جستار بدست دهد.

منابع

- بدلیسی، شرفخان بن شمس‌الدین (۱۳۷۷). *شرفنامه: تاریخ مفصل کردستان*. به اهتمام ولادیمیر ولیامینوف زرنوف. تهران: انتشارات اساطیر.
- تابعی، رویا؛ تفکری رضایی، شجاع و قیطوری، عامر (۱۳۹۹). «نمود مستمر در کردی سورانی: رویکردی کمینه‌گرا». *فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*. ۹(۳۳): ۶۳-۴۳.
- ذبیحی، عبدالرحمان (۱۴۰۱). *قاموسی زمانی کوردی*. سقز: انتشارات خانی.
- کرمی، سعید (۱۳۹۶). *وشه‌ناسی زمانی کوردی*. سنندج: انتشارات دانشگاه کردستان.
- کریمی دوستان، غلامحسین (۱۳۸۰). *کردی/ایلامی: بررسی گویش بدره*. سنندج: انتشارات دانشگاه کردستان.
- کریمی، یادگار و نقشبندی، زانیار (۱۳۹۰). «ساخت‌های استمراری-تأکیدی در گویش هورامی»، *مجله پژوهش‌های زبانی*، ۲، ۱: ۸۳-۱۰۰.
- نصری، فاطمه (۱۳۹۵). *نمود در گویش کلهری*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی. دانشگاه کردستان. سنندج.
- نجفی‌فر، شرمین؛ ویسی‌حصار، رحمان و بدخشان، ابراهیم (۱۳۹۵). «بررسی نمود ناقص در زبان کردی بر اساس دستور ساختمان‌نشان‌محور»، *فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*. ۳(۱۳): ۱۰۵-۱۲۶.
- نفزگو، مهرداد (۱۳۸۹). «افعال معین و نمایش نمود در زبان فارسی»، *ادب پژوهی*، (۴) ۱۴: ۹۳-۱۱۰.
- نه‌بهر، جمال (۱۹۷۶). *زمانی یه‌گرتووی کوردی*. چاپی یه‌کم. بامبیرگ. بلآو کراوه‌ی یه‌کینتی-نمته‌ویی خوینکارانی کورد له‌ئروپا.
- ویسی‌حصار، رحمان (۱۳۹۴). «زمان و نمود در کردی موکریانی»، *فصلنامه مطالعات زبان و گویش‌های غرب ایران*. ۲، ۸: ۱۰۱-۱۲۴.
- ویسی‌حصار، رحمان (۱۳۹۶). «نمود در کردی: از هستی‌شناسی تا دستور»، *جستارهای زبانی*. ۳(۸): ۱۳۵-۱۵۸.
- Comrie, B. (1976). *Aspect*. New York and Cambridge: Cambridge University Press.
- Fattah, Ismail Kamandar. (2000). *Les Dialectes Kurdes m' meridionaux. Etude linguistique et dialectologique*. Leuven: Peters.

- Gholami, S. (2023). “Unpacking the Complexity of Guran Identity”. *Journal of Regional Minorities under Muslim Rules*. 1. 67-112.
- Haji-Marf, R. (2000). *The syntax of Kurdish language: Verb*. Sulaymaniyah: Sardam. (In Kurdish)
- Iraqi Kurdish Scientific Association. (1976). *The grammar of kurdish language*. Baghdad: Iraqi Scientific Association Printing House. (In Kurdish)
- Kareem, Rebeen. (2016). *The Syntax of Verbal Inflection in Central Kurdish*. Unpublished PhD dissertation. Newcastle University.
- MacKenzie, D, N. (1961b). *The origins of Kurdish*. Transactions of the Philological Society. 68-86.
- MacKenzie, D, N. (1966). *The Dialect of Awroman (Hawrāmān-ī Luhōn)*. Køben-havn: Munksgaard.
- MacKenzie, D, N. (2002). Gurani. *Encyclopedia Iranica*. Vol XI, Fasc 4. 401-403.
- McCarus, E, N. (1958). *A Kurdish Grammar*. New York: American Council of Learned Societies.
- Minorsky, V. (1915). *The Kurds*, Petrograd.
- Mohammadirad, Masoud & Osman Karim, Shuan. (2025). “The development of imperfective and subjunctive marking in Hawrami”. *Linguistics*. 63(5): 1265-1292.
- Smith, C. S. (1997). *The Parameter of Aspect*. Dordrecht: Kluwer.
- Soane. E.B. (1913a). *Grammar of Kurmanji or Kurdish Language*. London: LUZAC & CO.
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca and London: Cornell University Press.